

Poštnina plačana pri pošti Slovenj Gradec

Cena: 2,90 EUR

leto: XXXX

november 2008

številka: 11

GOZDNO
GOSPODARSTVO
SLOVENJ GRADEC D.D.

Viharnik

• Gozdarstvo • Kmetijstvo • Veterina • Čebelarstvo • Zdravstvo • Lesna industrija • Šparovni kotichek

• Praznujejo • Ljudje in dogodki • Kultura in jezik • Prgišče zgodovine • Razvedrilo • Spominjamo se jih

Evropski teden gozdov 2008

Tone Lesnik, univ. dipl. inž. gozd., spec.,
 Zavod za gozdove Slovenije

Foto: Gorazd Mlinšek

Evropski teden gozdov v dneh od 20. do 24. 10. 2008 je bil namenjen popularizaciji gozdov kot obnovljivih virov energije, opozarjanju na prispevek gozdov k oskrbi človeštva s pitno vodo, k varovanju okolja in k blaženju vpliva klimatskih sprememb.

Razglasitev Evropskega tedna gozdov so podpisali ministri za gozdarstvo v 46 evropskih državah v okviru Ministrske konference za varstvo gozdov v Evropi (MCPFE) v sodelovanju z Organizacijo za hrano in kmetijstvo (FAO), Ekonomsko komisijo Združenih narodov za Evropo (UNECE) in predsedstvom Sveta EU. Zanimivo je, da so bile priprave za letošnji Evropski teden gozdov zaupane mednarodni mreži gozdarskih komunikatorjev (FCN), ki je to nalogo prvič obravnavala na mednarodnem srečanju na Bledu v oktobru 2007, ki ga je organiziral Zavod za gozdove Slovenije v sodelovanju z Ministrstvom za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano.

V Evropskem tednu so bila na sedežu FAO v Rimu številna srečanja nevladnih organizacij, znanstvenih in raziskovalnih ustanov in mednarodnih zvez, 20. oktobra 2008 pa so bile teme Evropskega tedna gozdov med drugim tudi na zasedanju Predsedstva EU v Bruslju, posamezne države pa so organizirale svoje dejavnosti. Zavod za gozdove Slovenije je 20. oktobra 2008 v Državnem zboru Republike Slovenije postavil postersko razstavo o slovenskih gozdovih in gozdarstvu, ki jo je odprl predsednik Državnega zbora dr. Pavel Gantar, udeležence pa je nagovoril tudi direktor Zavoda za gozdove Slovenije Jošt Jakša. Otvoritev so se udeležili

Ekskurzija za novinarje - pred kulturnim domom

predstavniki Zavoda za gozdove Slovenije in nekaj poslancev Državnega zbora. Dne 21. oktobra 2008 je bila razstava o slovenskih gozdovih in gozdarstvu odprta tudi na sedežu mednarodne Organizacije za kmetijstvo in hrano (FAO) v Rimu. Dogodka se je udeležilo okrog 60 ljudi, med njimi visoki predstavniki FAO in tudi predstavniki slovenskega veleposlaništva v Italiji. Veleposlaništvo Republike Slovenije v Italiji je o tem dogodku izdelalo posebno poročilo.

Jože Mori predava novinarjem

Novinarji v gozdu

Zanimiv dogodek v Evropskem tednu gozdov, ki ga je organiziral Zavod za gozdove Slovenije, je bila tudi ekskurzija za novinarje 24. oktobra 2008. Udeležilo se je 19 novinarjev. Pot ekskurzije je bila iz Ljubljane proti Trebnjem, nato proti Mirni, Šentrupertu, Radečam in Magolniku nad Svibnim. Udeležence so sprejeli dr. Marko Marin pri gradu v Mirni, Rupert Gole, župan Občine Šentrupert, Matjaž Han, župan Občine Radeče in poslanec DZ, ter Marija Imperl, direktorica Kulturno turističnega centra Radeče. Novinarji so dobili veliko informacij o gozdovih in gozdarstvu Slovenije ter o delu ZGS za razvoj podeželja. Opravili so številne pogovore s predstavniki ZGS in z drugimi udeleženci, tudi z lastniki gozdov. Že v soboto in ponedeljek so bile prve objave.

Poseben prispevek je bila Gozdna šola na stojnici ZGS na Čopovi ulici 24. 10. in 25. 10. 2008, na kateri so se lahko otroci ustvarjalno poigrali, starši pa dobili informacijo o Evropskem tednu gozdov. To je bila oblika gozdne pedagogike, ki se v zadnjih letih intenzivno razvija v gozdarstvu v evropskih državah. 25. oktobra 2008 je bila v Šentrupertu na Dolenjskem slovesnost ob razstavi o gozdu v Kulturnem domu. Dogodka se je udeležilo okrog 100 oseb. Razstava je bila sicer postavljena že ves teden in je zbudila veliko pozornost, ogledali pa so si jo tudi novinarji na ekskurziji 24. 10. 2008. Pri postavitvi razstave in izvedbi slovesnosti je sodeloval ZGS z občino Šentrupert. Razstava se zdaj že seli v Radeče, zanjo pa se zanimajo številne šole. Za zdaj še ne moremo primerjati naših dejavnosti v Evropskem tednu gozdov 2008 z drugimi državami, ker še nimamo podatkov, a v Sloveniji so bile sodeč tudi po odzivih v medijih precej odmevne.

Informativni gozdarski storži v oktobru

Gorazd Mlinšek, univ. dipl. inž. gozd.
 Zavod za gozdove Slovenije,
 OE Slovenj Gradec

Foto: Gorazd Mlinšek

Letošnji oktober ali vinotok je bil glede na povprečno mesečno temperaturo med najtoplejšimi v zadnjih sedmih letih. Tudi padavinsko ni bil bogat. Prevladovali so jasni do delno jasni dnevi, več sonca je bilo nad inverzijskim pragom (nad nadmorsko višino 1000 m). Najnižje jutranje dnevne temperature so bile v drugem jesenskem mesecu v koroški regiji med 0° C (10., 19. oktober) in 14° C (29. oktober 2008). V najtoplejših

Vrh Uršlje 22. oktobra 2008

oktobrskih dnevih se je zrak segreval med 11° C in 20° C (med 11. in 16. oktobrom). Dež smo Korošci občutili ves dan 3. oktobra, ko je vrhove nad 2000 m nadmorske višine pobelil sneg. Večer nevihte s posameznimi strelami so preko noči prešle v deževje, sneg pa ja v jutru 4. oktobra popoprjal pobočja do nadmorske višine okoli 900 m.

Lokalne nevihte in deževno rosenje smo zabeležili še v različnih časovnih intervalih 17., 28., 29. in 31. oktobra. Največ dežja je padlo v noči z 29. na 30. oktober, ko je deževna fronta iz zahoda vplivala na nenadne spremembe temperature zraka. Največ padavin je padlo v zahodni Sloveniji, kjer so reke pričele prestopati bregove. Ohladitve so bile v oktobru kratkotrajne. Tudi na Koroškem so nas prepihali močnejši vetrovni sunki. V tem času je veter podiral drevesa posamezno po vsej gozdnogospodarski območni enoti Slovenj Gradec. Največ drevesnih podrtic smo evidentirali v Mežiški dolini. Koroški gozdarji ocenjujemo, da je veter podrl in polomil skupaj v vseh gozdovih okoli 4000 m³ drevja.

Skupina sekačev GG Slovenj Gradec je očistila pod nadzorom Zdravka Miklašiča - površje Uršlje

Oktober ni bil samo operativno gozdarsko zanimiv, bil je tudi požarno varstveno zanimiv. V oktobru mesecu požarne varnosti so gasilci po vsej Sloveniji ob pomoči drugih služb, katere skrbijo za požarno varnost, organizirali številne izobraževalne aktivnosti. Na republiškem posvetovanju so 28. oktobra 2008 na Igu sodelovali tudi gozdarji Zavoda za gozdove Slovenije (ZGS).

Slovenski gozdarji že več kot 30 let zadnje dni v maju organiziramo Teden gozdov. S številnimi prireditvami in aktivnostmi promoviramo gozd in slovensko sonaravno gozdarstvo. Namenjen je širši javnosti. Na mednarodni gozdarski izobraževalni delavnici, ki je potekala v poletnem času na Bledu, je **vzklila ideja o Evropskem tednu gozdov.** Za Evropski teden gozdov so izbrali teden v mesecu oktobru. Tudi v Sloveniji in zunaj nje so gozdarji ZGS pripravili najrazličnejše prireditve.

Oktohrske vremenske razmere niso bile idealne samo za kmetijska dela in obiralce grozdja, živahno je bilo tudi v gozdovih. Številni lastniki gozdov in izvajalci gozdarskih del so izkoristili lepo vreme za sečnjo in gojitvena in varstvena dela. Pričeli so z jesensko sadnjo in pripravo tal za naravno obnovo, intenzivno so izvajali negovalna in varstvena dela. Čeprav so podlubniki v oktobru zmanjšali svojo aktivnost in so se pričeli pripravljati na prezimovanje, smo gozdarji in lastniki nadaljevali s preventivno varstvenimi ukrepi. **Konec oktobra 2008 smo gozdarji ZGS OE Slovenj Gradec v vseh gozdovih evidentirali 918 žarišč in 17 450 m³ lubadark (v zasebnih**

gozdovih 705 žarišča in 13 932 m³ v državnih gozdovih 80 žarišč in 2864 m³). Pregled evidentiranih žarišč v krajevnih enotah je naslednji (gozdovi vseh lastništev): v KE Mislinja 41 žarišč 964 m³, v KE Slovenj Gradec 306 žarišč 5159 m³, v KE Dravograd 188 žarišč 4915 m³, v KE Prevalje 125 žarišč 1885 m³, v KE Črna 113 žarišč 1312 m³, v KE Radlje 145 žarišč 3215 m³.

Za gozdarje javne gozdarske službe je bil oktober tudi programsko obarvan mesec. Potrebno je bilo pripraviti podatke za program dela za leto 2009. Veliko časa so sodelavci pod vodstvom vodje odseka za gozdno tehniko Hinka Andrejca porabili za svetovanje pri razpisu za pridobitev finančnih sredstev v okviru Programa razvoja podeželja (PRP 2007-2013). Revirni gozdarji so intenzivno prevzemali izvedena načrtovana gozdnogojitvena dela v zasebnih in državnih gozdovih in še vedno jih.

Vse bolj pogoste klimatske spremembe vplivajo tudi na naselitev novih gliv in žuželk v našem okolju. Med podlubniki je v Sloveniji zelo maloštevilno prostorsko zastopan mali osmerozobi smrekov lubadar (*Ips amitinus*), ki se najraje zavrtja pod lubje smrek in rdečega bora. Najraje živi v višjih predelih (nad nadmorsko višino 1000 m). Prvo nahajališče do sedaj

Obdelava podatkov na terenu (semenski sestoj evropskega macesna Šteknija - Tolsti vrh)

redkega podlubnika smo koroški gozdarji zasledili leta 2003 na zaradi snegoloma ogoledi površini pod vrhom Košenjaka. V letošnjem avgustu je revirni gozdar revirja Orlica Miha Kristan postal pozoren na sušenje večjega števila dreves v nasadu sitke (ameriška vrsta smreke) v Langerjevih gozdovih. Predvideval je, da so za sušenje tuje drevesne vrste verjetno krivi lubadarji, ki pa so se razlikovali od velikega in malega smrekovega lubadarja. Obbolele sitke in mali povzročitelji njihovega sušenja so zanimali tudi prof. dr. Majo Jurc iz Biotehniške fakultete v Ljubljani. 3. oktobra se je v spremstvu Mihe Kristana in avtorja Gozdarskih storžev podala na

Veter je prelomil bolno smreko

omenjeno žarišče, kjer je detaljno pregledala sušeča se drevesa, ugotovljala primarne in sekundarne povzročitelje umiranja in nabrala večje število lubadarjev in drugih žuželk, namenjenih za raziskavo pod elektronskim mikroskopom. Po njenem mnenju naj bi Langerjeve sitke in navadne smreke v večjem številu navrtali mali osmerozobi smrekovi lubadarji. Rezultati njenih raziskav bodo zanimivi tudi za bralce Viharnika.

3. oktobra so pod vodstvom dr. Dušana Jurca (Gozdarski inštitut Slovenije), direktorja slovenskih gozdarskih inšpektorjev Bojana Vomerja in našega gozdarskega inšpektorja Draga Križana drevesnico Omorika na Muti obiskali gozdarski in fitosanitarni inšpektorji s Hrvaške. Hrvaške strokovnjake je zanimalo, kako v Sloveniji izvajamo fitosanitarne predpise v drevesnicah v skladu s predpisi Evropske skupnosti. Dušan Jurec je kot vodja poročevalske prognozično-diagnostične službe za varstvo gozdov pohvalil sodelovanje koroških gozdarjev in gozdarskega inšpektorja na področju fitosanitarnega nadzora. Javna gozdarska služba skrbi tudi za semenarsko službo. Vsako leto je potrebno pregledati uradno registrirane semenske sestoje v območju. V primeru dobrega obroda mora z drevesničarji organizirati in kontrolirati nabiranje semen

Tretješolci OŠ Prežihovega Vrancea na GUP Navrški vrh

v semenskem objektu. 13. oktobra 2008 smo pod vodstvom dr. Hojke Kraigher (Gozdarski inštitut Slovenije) pri Uršniku na Danijelu pri Trbonjah izločili semenski sestoj gorskega javorja, v katerem so delavke drevesnice Omorika iz izbranih dreves nabrale 83 kg javorjevega semena.

15. 10. 2008 je bilo živahno pri kmetu Bauhu v Otiškem Vrhu. Na željo lastnikov v okolici Otiškega Vrha, ki imajo težave s podlubniki, in na pobudo Kmetijske gozdarske zbornice RS so se na krizni seji zbrali oškodovanci, predstavniki gozdarske inšpekcije (direktor Bojan Vomer, Drago Križan) in javne gozdarske službe (direktor ZGS Jošt Jakša, drugi sodelavci). Udeležencem je bil predstavljen problem večletnih poškodb v gozdovih okoli lesnih skladišč in TIP Otiški Vrh ter že

Pri Bauhu nad Otiškim vrhom so bili na sestanku o podlubnikih prisotni tudi novinarji (15. 10. 2008)

izvajani preventivno varstveni ukrepi na skladiščih in okoliških gozdovih. Na srečanju, ki je bilo tudi medijsko podprto, so bili sprejeti zaključki in predlogi za rešitev nastalih problemov zaradi podlubnikov v Otiškem Vrhu in širše.

V septembru so sodelavci ZGS OE Slovenj Gradec za vse uporabnike vrhnjega dela Uršlje gore organizirali zanimivo delavnico. V oktobru so delavci GG Slovenj Gradec pod nadzorom gozdarskih strokovnjakov ZGS OE Slovenj Gradec in Zavoda za varstvo narave OE Maribor izvedli čiščenje vršnega dela Uršlje gore. Delo je bilo zaključeno 22. oktobra.

Lepo vreme je privabilo v gozdove številne šolarje. Pod vodstvom koroških gozdarjev so spoznavali gozd na učnih in drugih gozdnih poteh.

Za nami je lep oktober, v katerem pa se je nam aktivni del dneva skrajšal. 26. oktobra smo ob 3.00 uri premaknili kazalce na zimski čas.

Darovi gozda

Drago Zagorc

Seveda se boste vprašali, kaj ima upokojenec z darovi gozda. Toda ko hodim v naravi, po gozdu, srečujem starejše dedke in babice, ki uživajo sami ali z vnuki na gozdnih poteh na grebenih Pohorja, ali kolesarje, ki poganjajo pedala po prelepih kolesarskih stezah ob Dravi v Rožu in ob Zilji, ali tekače na smučarskih tekaških progah v Mislinjski dolini, Podnu pod Vrtačo in drugod. Veliko dejavnosti poteka v gozdnem okolju.

In potem se tu pojavijo zadeve, ki mi ne dajo miru. Na Rogli so se zaradi priprave tekmovališč s stroji spravili nad površine, zaščitene z Naturo 2000. V Dobravi, kjer naj bi bil slovenjgraški primestni gozd, so blatne poti, odlagališča odpadkov, pasje ute. Na grebenu Pohorja, ki naj bi bil zavarovan kot naravni park, sproščajo adrenalin vozniki motornih sani, motoristi, terenski šoferji. Na športnih igriščih, ki jih je zgradil naš kolega Dušan Dretnik pod Pungartom, je zrasla žaga z vsem, kar sodi zraven. Naravni park Pohorje pa se je rojeval vsaj 20 let in več. Med te neprijetnosti uvrščamo tudi hudo debato na TV o tem, ali je divjad last države ali lastnikov zemljišč in da je pri tem najpomembnejši denar. Namreč nikakor ne morem prebaviti tega, da so gozdne živali, ki jih rad opazujem zlasti v ranih jutranjih urah, nekaj, kar se da izraziti z denarjem. Kako je že dejal gospod Miklavčič na tistem soočenju, da je pravica do lova podoben anahronizem, kot je bila pravica do prve noči, ki so jo imeli nekdanji graščaki. Ah, ta Miklavčič, ta jih ima res za ušesi! Pa še prav ima, trohno bo fevdalizma bi morali pomesti že zdavnaj.

In kaj, če je ta privatizacija lova prvi korak k privatizaciji tudi drugih funkcij gozda. Všeč mi je misel, da je okolje, katerega del je gozd, življenjski prostor, ki je dan v uporabo vsem, vendar v njem ne smemo delati škode. Gozdarska stroka je naredila velik korak, ko je uveljavila načelo večnamenskosti in trajnosti funkcij gozda. S tem je razširila spoznanje o gozdu, da so poleg proizvodnje lesa zelo pomembne tudi druge dobrine ali koristi, ki nam jih gozd daje in jih danes poznamo kot funkcije gozda.

Funkcije gozda in infrastruktura

Uživanje darov in danosti gozda je skoraj vedno povezano z neke vrste

infrastrukturo. Pridobivanje lesa je povezano s traktorskimi vlakami in cestami, smučanje s smučišči, žižnicami in tekaškimi progami, gojitev divjadi z lovskimi stezami, solnicami in opazovalnicami (ne prežami!), sprehodi po gozdu s stezami, označenimi in urejenimi potmi, turizem s hoteli, parkirišči, igrišči, naravovarstvo z zaščitenimi površinami, informacijskimi tablami in objekti itd. Zelo pomembno je, da je infrastruktura, ki jo uporabljajo različni uporabniki, v nekaterih primerih različna, v drugih pa je zelo podobna. In še to, da bi morali zaradi gradnje infrastrukture čimbolj omejiti posege v gozd. V tem primeru bi se morali uporabniki usklajevati tako, da bi posamezen objekt služil čim več namenom. Kot primer navajam, da bi primerno položena in zgrajena cesta ali pot lahko služila hkrati spravlilu lesa, bila bi sprehajalna pot, kolesarska steza, proga za tek na smučeh, lovska pot, uporabna bi bila vse leto.

Uporabniki funkcij gozda in trajnosti

Gozd nam daje darove in dobrine, ljudje pa smo njihovi uporabniki. Iz tega sklepa izhaja, da brez gozda ni darov in dobrin in da so zato gozdarji prvi in najbolj odgovorni za njihovo trajnost. Drugih uporabnikov je dosti in njihovi interesi pri uporabi funkcij gozda so večkrat v nasprotju in niso usklajeni. Pogosto prihaja do konfliktov, ko želijo nekateri uporabniki svojo infrastrukturo razvijati v škodo drugih. Nekateri, kot je bilo že omenjeno v uvodnem razmišljanju, si jemljejo pravice, ki jim ne pripadajo. Bolj redko se zgodi, da uporabniki darov in danosti gozda stopijo skupaj in naredijo dobro in prav za gozd in zase.

Primer dobrega sodelovanja: čiščenje zaraščenih pohorskih planj na površini več kot 30 ha med Kopami in Roglo. Na isti površini, kjer daje gozd različne darove in dobrine, so v zelo uspešnem sodelovanju očistili zaraščene površine z dovoljenjem lastnikov gozda gozdarji Zavoda za gozdove Slovenije in delavci Gozdnega gospodarstva Slovenj Gradec, predstavniki Sklada kmetijskih zemljišč in gozdov RS, občin, Zavoda za varovanje naravne in kulturne dediščine, Zavoda za zaposlovanje, gasilcev itd.

Primer pomanjkljivega sodelovanja: sodelovanje varstvenikov naravne in turistične dejavnosti bi prav zagotovo pospešilo razglasitev naravnega parka Pohorje in razvoj smučarskega središča Kope, ker pa tega sodelovanja ni ali si nosilci dejavnosti celo nasprotujejo, ne pride do razglasitve NP Pohorje, širitev

Kop in povezava z Ribniškim Pohorjem pa sta vprašljiva.

Primer nespoštovanja predpisov: črne gradnje, vožnje z motornimi vozili, kjer to ni dovoljeno, odlaganje odpadkov v gozdovih, nedovoljene sečnje, nabiranje zaščitenih rastlin itd.

Naloge uporabnikov funkcij gozdov, še zlasti gozdarjev

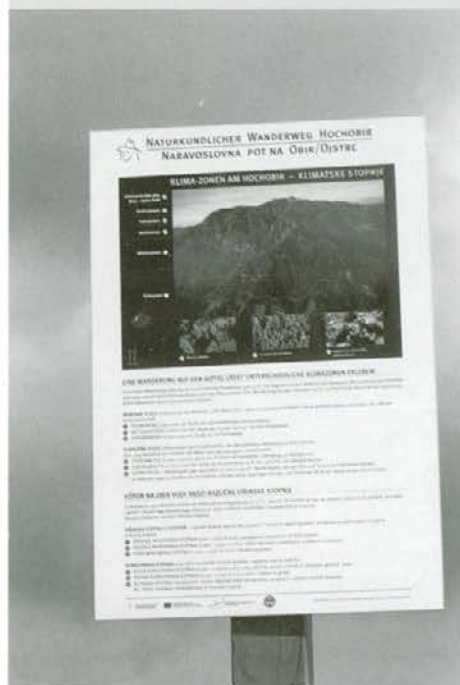
Sodelovanje uporabnikov pri uporabi funkcij gozda ima cilj, da se gozdovi

ohranijo tudi prihodnjim rodovom in da se razvijajo dejavnosti, ki odkrivajo nove možnosti rabe gozda, pri čemer mislim na spoznanja in prenos dobrih praks ter izkušenj in znanja drugih v naše okolje. Zelo pomembna je rajonizacija gozdnih in drugih površin, ki omogoča bolj ustrezno rabo funkcij gozda. Potrebno je zasledovati trende v raznih dejavnostih, ki so povezane z gozdom. Okoljski problemi in rast cen goriv narekujejo ureditev javnega prometa in prinašajo nove možnosti za ohranitev gozdov.

Prikaz fotografij in obrazložitev:

Planja pod Črnim vrhom. Čiščenje zaraščenih pohorskih planjav je dokaz, da če sta prisotni dobra volja in dober namen, se kljub večjemu številu uporabnikov in zainteresiranih da veliko narediti. Ohranili smo del dragocene naravne in kulturne krajine z večjim številom funkcij na istem prostoru.

Narodnostno mešana ozemlja so lahko zelo bogata, saj se tam srečujejo in dopolnjujejo številne izkušnje, lahko pa so tudi kraj velikih nesoglasij in nesreč za prebivalce, ki tam živijo, zato je potrebno dobre odnose skrbno negovati. Na Obirju pelje od planinske kočice (Eisenkappelerhütte) naravovarstvena pot, ki je opremljena z informacijskimi tablami v nemškem in slovenskem jeziku. Na koči je na velikem panoju v nemškem in slovenskem jeziku predstavljena zgodovina rudarjenja na Obirju, ki je v marsičem podobna zgodovini mežiškega rudnika. Naravno okolje, gozd in svet nad gozdno mejo, ponuja čudovite možnosti za sodelovanje in zблиžanje ljudi.

Pod Zirbitzkoglom na Štajerskem so prostrani cemprinovi gozdovi, v katerih uspevajo brusnice, borovnice in mahovnice. Pozornost so mi vzbudile table, kjer lastnik prijazno pozdravi nabiralce gozdnih sadežev, hkrati pa jih opozori, da naj ne hodijo v gozd pred deveto uro zjutraj in da naj ga zapustijo do četrte ure popoldan, da ima divjad mir med hranjenjem. Na tabli je tudi opozorilo, da je prepovedano nabirati storže in poganjke cemprina in da naj upoštevajo predpis, da je dovoljeno nabirati največ dva kilograma gob. Nabiranje gozdnih sadežev me vzpodbudi, da grem na pot, toda doživetje, ki sledi rekle, združiti koristno s prijetnim, je veliko bolj bogato. Nabiram sadeže, imam rekreacijo, gozdno in gorsko okolje mi porajata mnoge teme za razgovor, preživim koristen in lep dan.

Hišica iz smrekove skorje kot gostinski objekt. Iz naravnih materialov se da narediti marsikaj lepega in zanimivega. Umetelno zvezana ograja iz smrekovih vej in hišica (gostinska soba) iz smrekove skorje. Ljudje smo se od narave in še zlasti od gozda naučili mnogih stvari in odkrivamo vedno nove. To, kako se poučiti od narave, raziskuje znanost bionika. Prisluhnimo gozdu, morda tudi nam odkrije kakšno svojo skrivnost.

Gozdna učna pot Pistrov grad nad Vuzenico. Obisk gozdne učne poti jemljemo predvsem kot poučno doživetje v gozdu, razmišljanje, sprehod in rekreacijo, morda spoznanje, da je prostor, kjer najdemo pot do drugih ljudi, kraj, ki omogoča zbliznanje z otroki, kjer so v tišini gozda misli bolj čiste. Toda ne pozabimo, darove moramo gozdu tudi vračati in prav učna pot ponuja možnost, da se gozdu in lastniku gozda zanje zahvalimo; da ne poškodujemo dreves, ne plašimo divjadi, vodimo pse na vrvi, ne ogrožamo gozda s kurjenjem na prostem, poberemo in odnesemo odpadke iz gozda, se ne vozimo z motornimi vozili izven cest, ne nabiramo zaščitene rastlin in še vrsto drugih stvari. Morda je še najbolj pomembno, da otrokom tako predstavimo gozd, da ga bodo imeli radi vse življenje.

Planja – raven svet brez drevja in grmovja, navadno v gorah.

Čiščenje zaraščajočega grebena Uršlje gore

Zdravko Miklašič, dipl. inž. gozd.,
vodja odseka za gozdne živali in lovstvo,
ZGS OE Slovenj Gradec

V skladu z zaključki delavnice „Uršlja gora - med preteklostjo in prihodnostjo“, ki je v organizaciji ZGS OE Slovenj Gradec potekala dne 30. 9. 2008 na kmetiji Ošven pod Uršljo goro, so se v mesecu oktobru izvajala dela čiščenja zaraščajočih površin na vrhu Uršlje gore.

Širše območje Uršlje gore s Plešivcem štejejo med večje gozdne komplekse. Na pretežnem delu je spremenjena drevesna sestava s prevladovanjem iglavcev. Negozdne površine so neenakomerno razporejene in skoncentrirane. Njihova raba ni optimalna, nekatere površine se zaraščajo. V preteklosti je zaradi paše potekala gozdna meja na Uršlji gori bistveno nižje kot danes. Po opustitvi paše so se te površine pričele postopno zaraščati, gozdna meja pa se dviga.

Po ugotovitvah Jurija Guliča z Zavoda RS za varstvo narave OE Maribor pomeni proces opuščanja kmetijskih zemljišč v Sloveniji (kot tudi drugod po Evropi) velik gospodarski oz. kmetijski problem. Vsebine kulturne krajine se nezadržno izgubljajo. Z vidika biodiverzitete kažejo opuščena območja upad organizmov in pestrosti bivališč, ki so vezana na (pol)kulturno krajino.

Območje Uršlje gore je z vidika varstva narave eno najpomembnejših lokacij v tem delu Slovenije. Na gori se nahajajo habitati redkih, ogroženih in zavarovanih živalskih in rastlinskih vrst. Ovršje s Plešivsko kopo in Godčevim vrhom predstavlja pomembno bivališče ruševca, divjega petelina in planinskega zajca. Od pomembnejših rastlin rastejo tu kortuzijevka, alpska zlatica, lovoroлистni volčin, kamniška murka, zoisova zvončnica in arnika.

Namen čiščenja je:

- **preprečiti zaraščanje in s tem ohraniti visokogorske travnike** (z zaraščanjem travnišč se siromaši in zmanjšuje število zavarovanih in redkih rastlinskih vrst),

- ohraniti življenjski prostor ruševca in divjega petelina,
- ohraniti pasišča divjadi (gams),
- ohraniti kulturno krajino.

V zimskem obdobju Zavod za gozdove načrtuje podrobnejšo predstavitev omenjene problematike predstavnikom koroških planinskih in lovskih organizacij. Na ta način bomo poskušali ob obljubljeni podpori predstavnikov lokalnih skupnosti zagotoviti čiščenje tudi na zahodnem delu Uršlje gore.

Zavod RS za varstvo narave OE Maribor v kratkem načrtuje tudi sestanek s predstavniki kmetijske in gozdarske stroke ter z zainteresiranimi lastniki ovac s ciljem ureditve občasne in kontrolirane (najverjetneje eno- do dvotedenske) paše na očiščenih površinah.

Problematika zaraščanja pa ni prisotna le na področju Uršlje gore. V letih 1999 do 2002 so mislinjski gozdarji ob pomoči Sklada kmetijskih zemljišč in gozdov in Občine Mislinja očistili preko 100 ha

zaraščajočih površin na mislinjskem delu Pohorja. V bodoče je potrebno preprečiti zaraščanje tudi na preostalem delu Pohorja, na Smrekovcu in Peci, kjer so do sedaj v okviru svojih zmožnosti ta dela opravljali le lovci. Najverjetneje pa bo obsežnost zaraščanja na Peci zahtevala širši pristop v smislu evropskega projekta.

Zaraščene površine Očiščene površine

Zvok, hrup in ljudje

Drago Pogorevc, dipl. inž. strojništva

Zvok vpliva na življenje ljudi. Omogoča nam sporazumevanje, orientacijo v okolju, opravljanje dejavnosti. Čeprav je zvok koristen in pomemben za življenje človeka, pa lahko, če je preglasen, slabo vpliva na varnost in zdravje pri delu.

Govorimo o hrupu in ta je vedno škodljiv. Povzroči lahko okvaro sluha in je tudi vzrok za stres. Hrup je lahko moteč tudi za okolico, predvsem če so v bližini njegovega izvora bivalna okolja.

Škodljivi vplivi hrupa na človeka so odvisni od:

- ravni hrupa dB(A),
- vrste hrupa (trajen, spremenljiv, impulziven),
- frekvence hrupa,
- trajanja izpostavljenosti,
- oddaljenosti od vira hrupa,
- značilnosti okolja, v katerem se živi,
- dejavnosti, ki jih človek izvaja,
- značilnosti vsakega posameznika (občutljivost na zvok, psihično in fizično stanje),
- drugih dejavnikov.

Moč zvoka je energija zvoka, ki se širi (na sekundo) od vira zvoka na neko sredstvo. Na podlagi podatkov o moči zvoka za neko delovno opremo (stroj) je mogoče izračunati zvočni tlak. Moč zvoka je izražena v vatih (W), intenzivnost zvoka pa izražamo v enoti (W/m^2), ki predstavi moč zvoka na enoto ploskve. V praksi uporabljamo decibel (dB) kot enoto za merjenje zvoka. Pretvorba moči zvoka v decibelsko skalo (dB) nam da raven moči zvoka. Pretvorba ni linearna, ampak logaritična.

Poglejmo naslednji primer:

- normalni govor ima moč zvoka 70 dB, kar znaša 10^{-5} W;
- kompresor ima moč zvoka 120 dB, kar znaša 1 W.

Za razumevanje ravni hrupa (zvoka) naj omenim še tole dejstvo:

- raven zvoka (hrupa) v enotah dB(A) pomeni, da smo izvajali meritve z merilnikom, ki ima vgrajen filter »A«, ki je tako prilagojen, da se odziva na zvok (hrup) približno tako kot človeško uho. Decibeli, merjeni s filtrom A, se označujejo kot dB(A).

Poglejmo nekaj primerov ravni hrupa v praksi:

- 10 dB(A) normalno dihanje,
- 60 dB(A) šivalni stroj,

- 80 dB(A) promet, stroji na ročni pogon,
- 90 dB(A) kosilnica, traktor, motorno kolo ...,
- 100 dB(A) mizarski stroji,
- 120 dB(A) sirena reševalnega vozila,
- 140 dB(A) pirotehnični izdelki, letala ...

Navedem naj še naslednja dejstva, ki jih v večini ne poznamo:

- običajni pogovor ravni hrupa okoli 65 dB pri kričanju naraste na 80 dB. Čeprav je razlika samo 15 dB, je moč zvoka pri kričanju tridesetkrat večja. Če pa bi povečali raven hrupa na 20 dB, bi bila moč zvoka večja kar stokrat. Znižanje ravni hrupa za nekaj decibelov pomeni veliko zmanjšanje škodljivosti hrupa za ljudi.

Prekomerna obremenitev s hrupom v človekovem bivalnem in delovnem okolju ima za posledico najprej zmanjšano slušno razumljivost pri medsebojnem sporazumevanju, občutek nelagodja in zmanjšano koncentracijo. V dolgem časovnem obdobju pa ima za posledico zmanjšanje delovne sposobnosti, stres, razne nerbove in delno ali celo popolno izgubo sluha.

Kaj pa predpisuje Pravilnik o varovanju delavcev pred tragedijo zaradi izpostavljenosti hrupu pri delu?

Ta pravilnik predpisuje naslednje fizikalne veličine glede mejnih vrednosti izpostavljenosti hrupa na delovnih mestih:

- 80 dB(A) spodnja opozorilna vrednost izpostavljenosti,
- 85 dB(A) zgornja opozorilna vrednost izpostavljenosti,
- 87 dB(A) mejna vrednost izpostavljenosti.

Vsak delodajalec mora izdelati in sprejeti izjavo o varnosti z oceno tveganja, s katero določi način in ukrepe za zagotavljanje varnosti in zdravja pri delu. Tako mora pri izvedbi ocene tveganja v zvezi s hrupom upoštevati podatke o ocenah in meritvah hrupa, vrste hrupa, kdo je izpostavljen in koliko časa. Na podlagi te ocene mora delodajalec določiti in izvesti varnostne ukrepe za zmanjšanje izpostavljenosti hrupu tako na delovnem mestu, kot v okolju.

Varnostni ukrepi so naslednji:

- izbira ustreznih proizvodnih postopkov in opreme,
- zmanjšanje ravni hrupa zlasti pri virih,
- omejitev prostega širjenja hrupa in zmanjšanje odmevnosti delovnih prostorov,
- odreditev uporabe primerne in ustrezne varovalne opreme za varovanje sluha.

Uporaba osebne varovalne opreme mora biti zadnji mogoči ukrep za varovanje delavcev pred izpostavljenostjo hrupu.

Osebna varovalna oprema mora zadostiti naslednjim kriterijem:

- ustrezati mora glede na vrsto hrupa in način izvajanja delovnih nalog,
- biti mora dovolj udobna in prilagodljiva potrebam delavcev,
- upoštevati mora tudi uporabo druge osebne varovalne opreme,
- treba jo je redno in pravilno vzdrževati in shranjevati,
- delavci morajo biti usposobljeni za njeno pravilno uporabo, shranjevanje in vzdrževanje.

Običajno uporabljamo naslednja varovala sluha:

- naušniki,
- ušesni čepki.

Delodajalec je dolžan poskrbeti tudi za vse preventivne ukrepe, da hrup ne presega dovoljene meje v okolju, v katerem se nahajajo njegovi proizvodni obrati.

VIR:

1. Pravilnik o varovanju delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti hrupu pri delu (Ur. list RS, 17/2006).
2. Prenehajte s hrupom Ministrstvo za delo, E. Tratnik 2006.

Javni razpisi za nepovratna sredstva iz programa razvoja podeželja (prp) za povečanje gospodarske vrednosti gozdov v letih 2007/2013

Hinko Andrejč, univ. dipl. inž. gozdarstva, odsek za gozdno tehniko Zavoda za gozdove Slovenije, OE Slovenj Gradec

Tomaž Bricman, dipl. inž. gozdarstva, Društvo lastnikov gozdov Mislinjske doline
 Zavoda za gozdove Slovenije, OE Slovenj Gradec

Na kakšen način bomo v prihodnosti pridobivali les iz kmečkih gozdov? Koliko lesa bo potrebno še ročno spravljati do najbližje vlake ali gozdne ceste? Ali je v našem gozdu možna strojna sečnja ali žičnično spravilo lesa? Kako povečati produktivnost dela v gozdarstvu? To so pogosta vprašanja slehernega lastnika gozda.

Odgovor je: »Z ustrezno tehnologijo pridobivanja lesa, torej z zadostno pokritostjo vlak in gozdnih cest v gozdovih ter z ustrezno gozdarsko opremo za sečnjo in spravilo bi si povečali produktivnost dela v gozdu.«
 V letih 2007 in 2008 se je na Koroškem že več kot osemdeset lastnikov gozdov prijavilo na javna razpisa (november 2007 - gozdna infrastruktura ter gozdna mehanizacija in oprema, september 2008 - gozdna infrastruktura) za ukrep »122 - Povečanje gospodarske vrednosti gozdov«. Največ vlog je bilo za gradnjo gozdnih vlak in nabavo prilagojenih gozdarskih traktorjev.

Razpisi bodo predvidoma objavljeni vsako leto do leta 2012. Naslednji se pričakuje v začetku leta 2009. Javni razpis, razpisno dokumentacijo, navodila za izpolnjevanje in ostalo objavlja Ministrstvo za kmetijstvo in prehrano na spletni strani www.mkgp.gov.si in Agencija RS za kmetijske trge in razvoj podeželja. Sredstva za sofinanciranje ukrepov iz programa razvoja podeželja zagotavlja Evropska unija (75 %) in Republika Slovenija (25 %).

Glavni poudarki iz vsebine razpisov:

1. Predmet javnih razpisov:

dodeljevanje nepovratnih sredstev iz naslova ukrepa „Povečanje gospodarske vrednosti gozdov“ s ciljem večje izrabe proizvodnih potencialov, uvajanja proizvodnih izboljšav pri sečnji in spravilu lesa in večje varnosti pri delu v gozdu.

2. Vlagatelji:

pravne in fizične osebe, združenja lastnikov gozdov, občine in zveze občin, ki imajo v lasti gozd na območju Republike Slovenije.

3. Predmet podpore:

namen A: naložbe v gozdne prometnice (v gradnjo in rekonstrukcijo); namen B: naložbe v nakup nove mehanizacije in nove opreme za sečnjo in spravilo lesa.

4. Pogoji za dodelitev sredstev:

osnovni splošni pogoj je, da ima lastnik v lasti 0,5 ha gozda na območju RS. Za namen A: gozdna vlaka mora odpirati 3 m³ lesa na 100 m vlake in 10 m³ lesa na 100 m gozdne ceste. Za namen B: vlagatelj mora posekati ali spraviti najmanj 150 m³ lesa letno v zasebnih ali občinskih gozdovih ali imeti v lasti 3 ha gozdov in 2500 m³ pri nakupu opreme za strojno sečnjo.

5. Upravičeni stroški:

namen A: vsi stroški, ki so nastali pri gradnji (dokumentacija, lastno delo čiščenje trase, posek in odmik drevoja, gradbeni stroški). Namen B: stroški nakupa, dobave, usposabljanja, nakup osebne varovalne opreme, splošni stroški. V posameznem razpisu je navedeno tudi obdobje, kdaj so lahko nastali posamezni upravičeni stroški. Upravičeni stroški so maksimirani na enoto glede na vrsto prometnice, mehanizacije in opreme.

6. Merila za izbor:

pomembna sta vrstni red prispelosti popolne vloge in doseganje točkovnega praga glede na proizvodni, ekonomski in regionalni vidik naložbe.

7. Finančni pogoji dodeljevanja sredstev:

stopnja sofinanciranja je za področja OMD (hribovska, gorska, druga in območja s posebnimi omejitvami) in območja natura 2000 60 % upravičljivih stroškov (brez DDV), za ostala 50 %.

Skupni upravičeni stroški so maksimirani na enoto glede na vrsto naložbe. Seznam in vrednosti se ob razpisu lahko tudi spremenijo.

Namen A: gozdne prometnice:

	Enota mere	Najvišja priznana vrednosti na enoto v EUR
Gradnja gozdne ceste	tm	150
Rekonstrukcija gozdne ceste	tm	90
Gradnja gozdne vlake	tm	15
Rekonstrukcija gozdne vlake	tm	5
Priprava gozdne vlake	tm	7

Šifrant seznam gozdarske mehanizacije in opreme za sečnjo in spravilo lesa namen B:

Stroj	Enota	Najvišja priznana vrednost na enoto v EUR
GOZDARSKA MEHANIZACIJA		
1. MEHANIZACIJA ZA SEČNJO		
Stroj za sečnjo na kolesnem podvozju	t	32.000
Stroj za sečnjo na goseničnem podvozju	t	20.000
Procesorska - harvesterska glava	cm	1.500
Procesorska glava s škarjami	kos	25.000
2. MEHANIZACIJA ZA SPRAVILO LESA		
Traktor kolesnik za delo v gozdu*	kW****	950
Zgibni traktor za delo v gozdu	kW****	2.300
Traktor goseničar za delo v gozdu	kW****	950
Mali traktor goseničar za delo v gozdu z ročnim upravljanjem	kW****	2.200
Traktorska gozdarska prikolica (z nakladalno napravo) in s pogonom	t	6.000
Traktorska gozdarska prikolica (z nakladalno napravo) brez pogona	t	4.000
Gozdarski zgibni prikoličar (Forwarder)	t	26.000
Žični žerjav brez lastnega motorja	m	270
Žični žerjav z lastnim motorjem	m	470
Žični žerjav na tovornjaku	m	860
Voziček za žični žerjav - samohodni	kN	3.900
Voziček za žični žerjav - univerzalni	kN	10.100
3. OPREMA ZA SEČNJO IN SPRAVILO		
Motorna žaga	kos	1.000
Osebna zaščitna sredstva za delo s stroji in z opremo (zaščitni čevlji, zaščitna čelada z mrežico in glušniki, rokavice, zaščitne sekaške hlače)**	kpl	700
Mali vitel za motorne žage (brez pogonske motorne žage)	kos	1.500
Mali vitel za motorne žage (skupaj s pogonsko motorno žago)	kos	2.500
Enobobenski gozdarski vitel - tritočkovni priklop - mehansko krmiljen	kN	270
Enobobenski gozdarski vitel - tritočkovni priklop - elektrohidravlično krmiljen	kN	370
Dvobobenski gozdarski vitel - tritočkovni priklop - elektrohidravlično krmiljen	kN	610
Gozdarski vitel - vgradni enobobenski	kN	300
Gozdarski vitel - vgradni dvobobenski	kN	550
Enobobenski vitel z zadnjo naletno desko	kN	370
Dvobobenski vitel z zadnjo naletno desko	kN	620
Samostojni vitel s svojim motorjem	kN	2.500
Kleščni nosilnik za spravilo lesa	kos	3.500
Kleščni nosilnik za spravilo lesa s stranskim pomikom roke	kos	5.500
Kleščni nosilnik za spravilo lesa s stranskim pomikom teleskopske roke	kos	7.500
Traktorski žerjavni nakladalnik za les	m	4.800
Gozdarske klešče (za nakladalnik)	kos	3.000
Nakladalna naprava za les	t	4.800
Komplet za daljinsko upravljanje***	kpl	1.500
Komplet za predelavo iz hidravličnega v elektrohidravličnega krmiljenja***	kpl	1.000
Traktorske gozdarske verige-kolesne za 4 kolesa***	kpl	2.100
Odrivna deska***	kos	4.500
Odrivna deska s kleščami za sortiranje***	kpl	6.400
Naletna deska z nastavki za pritrditev vitlov (vključno s smernimi škripci)***	kpl	6.600
Varovalna kabina traktorja z dodanimi zunanji cevni ojačitvami***	kos	6.000
Prednja utež in spodnja zaščita traktorja***	kpl	1.000
Zračno vzmeteni traktorski sedež***	kos	2.500

*Traktor kolesnik za delo v gozdu (minimalna moč 40 kW, pogon na vsa 4 kolesa, kabina ojačana z varnostnim lokom, zaščiteno podvozje, fiksni ali snemljivi tritočkovni vitel).

** Osebna zaščitna sredstva se lahko izbere le skupaj s mehanizacijo ali opremo za sečnjo in spravilo.

*** Za označeno opremo v vlogi ni potrebno izpolniti preglednic za izračun bruto dodane vrednosti.

**** kW – nazivna moč motorja

8. Zahtevana dokumentacija

(samo za najpogostejše naložbe):

- splošno: originalno dokazilo davčne uprave o poravnanih dajatvah (velja za fizične osebe), potrdilo občine o prejemu sredstev iz občinskega proračuna;

- **namen A:**

- gozdna cesta kot enostaven objekt: elaborat ničelnice, izračun zmanjšanja pravih stroškov, izjava, da izhaja gradnja iz gozdnogospodarskega načrta in odpira vsaj 10 m³ lesa na 100 m (vse pripravi Zavod za gozdove Slovenije-ZGS na osnovi vloge), načrt gozdne ceste s predračunom (izdela projektant), seznam parcel in lastništvo, dokazilo občine.

- Gozdna vlaka kot enostaven objekt: izvleček iz tehnološkega dela gozdnogojitvenega načrta (načrt za vlako), predračun stroškov, izjava o zmanjšanju pravih stroškov, izjava, da izhaja gradnja iz gozdnogojitvenega načrta in omogoča spravilo vsaj 3 m³ lesa na 100 m dolžine (vse pripravi ZGS), seznam parcel in lastništvo;

- **namen B:**

- predračun za stroj ali opremo, - izvleček iz tehnološkega dela gozdnogojitvenega načrta (pripravi ZGS).

9. Vloga za razpis:

sprejema jih Agencija RS za kmetijske trge in razvoj podeželja (ARSKTRP) in jih obravnava glede na razpisne pogoje. V primeru, da so vlagatelj sredstva odobrena, prejme o tem odločbo in v podpis pogodbo o sofinanciranju.

10. Izplačilo sredstev:

po izvedbi in plačilu vseh stroškov investicije in ob predložitvi zahtevka z zahtevano dokumentacijo (računi, potrdila o plačilu, dokazila Zavoda za gozdove ...) na ARSKTRP prejme vlagatelj sredstva za sofinanciranje najkasneje v 60 dneh od časa vložitve popolne vloge.

To je le nekaj poudarkov iz vsebine razpisa. Obvezno je natančno prebrati in upoštevati vse vsebine dokumentacije, ki je objavljena.

Kaj lahko storim pred naslednjim razpisom:

1. seznanitev z vsebino že objavljenih razpisov (spletna stran MKGP, razpisi, ukrep 122);
2. tehten premislek o vrsti in upravičenosti naložbe, posvet z gozdarskimi strokovnjaki;
3. gozdne prometnice vloga na Zavod za gozdove Slovenije, da bo pravočasno pripravil dokumentacijo in nato naročilo izdelave načrta pri projektantu, pridobivanje soglasij;
4. mehanizacija in oprema odločitev o izboru in dobavitelju ter pridobitev predračuna, vloga na ZGS za izdelavo izvlečka iz tehnološkega dela gozdnogojitvenega načrta;
5. pridobitev izjav na občini in davčni upravi (veljavnost 30 dni).

Opremljena gozdarska traktorja pri »trbonskem kovaču Rudolfu«

Vse informacije o razpisih lahko dobite na krajevnih enotah Zavoda za gozdove Slovenije in pri vodji odseka za gozdno tehniko, OE Slovenj Gradec, Hinku Andrejcu (tel.: 041 657 675, 88 39220).

Sedaj je čas za investicije v gozdarstvu.

Izlet kmetijskih tehnikov in inženirjev v Belo krajino

Martina Cigler, abs. agr.

Meglen jesenski dan se je naredil 18. oktobra, ko smo se zbrali; 25 nas je bilo in se odpeljali v Belo krajino na obisk ekološke kmetije Raztresen v belokranjskem Rimu in ogled treh cerkvic v Rosalnice, ter vinske kleti Kozlevčar v Medvedjeku na Dolenjskem. Pot nam je minevala ob pripovedovanju šal in opazovanju zaspane okolice.

Nekje ob 11. uri smo se pripeljali na dvorišče Ekološke kmetije Raztresen, kjer nas je že čakal gospodar. Pokazal nam je objekte in nas odpeljal pod kozolec, kjer smo videli obdelovanje lanu. Gospod Gašper pa je dobil lepe nove brke in lasuljo, kar se vidi tudi na sliki.

Kmetija Raztresen leži 300 m od Kolpe, kamor se poleti hodijo ljudje kopat, spijo pa lahko na seniku, ki ima poleti kapaciteto do 70 ležišč, pozimi pa do 35. Na kmetiji so posebnost živali, osli, kar trideset jih je, in smo jih zato tudi jedli. Za kosilo so nam postregli oslovo juho in pečenko ter perutnino v sojini moki. Bilo je zelo okusno, imajo pa še tudi druge kulinarne posebnosti, kot so žitne klobase, potice, pogače, kranjske klobase in ajdovi štruklji z lešniki.

V hiši imajo muzej, v katerem hranijo pripomočke za tkanje lanu, kolovrate, statve, izdelke iz lanu in konoplje,

steklene izdelke, slike belokranjske pisanice, izdelke iz keramike in voska. Ogledali smo si tudi žanjarno in ostale živali; kokši, gosi, krave in koze. Kmetija meri 50 ha, ustvaril pa jo je zdajšnji gospodar.

Kasneje smo si v bližini Metlike ogledali tri znamenite cerkvice z bogato zgodovino in lepo notranjostjo z zanimivimi freskami, zvečer pa smo se ustavili še na Medvedjeku v Vinski kleti Kozlevčar, ki ima že kar nekaj priznanj, tudi iz tujine, čeprav kletari šele nekaj let. Postregli so nam z narezkom, tako da se je popito vino ravno prav prijelo. Polni vtisov smo se odpeljali proti domu in sklenili, da se naslednje leto zopet kam podamo. Gospe Bernardi in predsednici Tatjani Krejan Košan pa hvala za izvirnost in strokovno vodstvo.

Gospodar Boro in gospod Gašper

Prikaz trenja lanu

Pred žanjarno

Andrejevanje – moštna gavda z izborom moštne d'čve

Kako se je začelo?

Darja Jeriček

Pred 10 leti je podjetje ALP PECA, d. o. o., koordiniralo projekt celostnega razvoja podeželja na območju občin Prevalje in Ravne na Koroškem, in sicer v naseljih Šentanel, Jamnica, Zelen breg in Suhi vrh. V razgovorih z domačini, predvsem z gospodom Alojz Porijem, smo prišli na idejo o trženju mošta in o polnilnici, ki se je v nadaljevanju tudi realizirala.

Na praznik sv. Andreja, 30. novembra 1998, je polnilnico mošta in soka odprl takratni ravenski župan Maksimiljan Večko. Ob odprtju polnilnice so idejo g. Poriya, da bi morali praznik mošta na Koroškem tradicionalno praznovati, podprli tako kmetje kot vsi sodelujoči. Na srečanjih je bilo večkrat poudarjeno, da če imajo Primorci, Dolenjci in Štajerci martinovanje, imejmo Korošci andrejevanje. G. Pori je predlagal, da kot svetnika in zaščitnika mošta prevzamemo sv. Andreja in tako smo tudi naredili. Starejši kmetje so nam sicer pripovedovali, da je bila v starih časih navada, da so sode z moštom zabili na Štefanovo (26. decembra), naslednji dan (27. decembra) na Šentjanževo pa so nesli liter ali dva v cerkev blagoslovit. Vendar smo se vsi sodelujoči v projektu strinjali, da bomo za sadjarski praznik na Koroškem obdržali god sv. Andreja – nihče ni želel organizirati »gavde« ravno med božičem in novim letom.

Letošnji prireditveni prostor za izbor moštne d'čve

Tudi direktorica muzeja gospa Brigita Rajšter je v raziskovalni nalogi »Cesta mošta kot turistični produkt« izrazila stališče, da je ta datum »moštne gavde« dobro izbran termin, kajti:

- *moštna gauda* je zadnja zabava pred božičnonovoletnimi prazniki;
- sv. Andrej je zadnji svetnik v cerkvenem letu in goduje tik pred začetkom adventa;
- je tudi zadnji svetnik pred začetkom postnega časa. Advent predstavlja pripravo na enega najpomembnejših praznikov v cerkvenem letu, na božič, zato je čas pred praznikom vsaj nekaj veljal za postni čas.

Tako smo prvo andrejevanje in izbor moštne d'čve priredili 26., 27. in 28. novembra leta 1999. V tednu pred »moštno gavdo« smo promovirali mošt kot koroško tradicionalno pijačo na stojnicah po koroških krajih, prav tako smo »sladek in kisel« mošt ponudili nekaterim gostincem, ki pa se na začetku pri njih ni kaj dosti prijel. Na osrednji prireditvi na turistični kmetiji Marin je bilo okoli petdeset gostov. Takrat smo izvedli tudi prvo ocenjevanje mošta. Rezultati so bili zelo povprečni, odzivi na prireditev pa ne najboljši.

Na moštne gavdah poleg dobrega mošta ni smela manjkati tudi dobra jedača, zato smo v vstopnico za moštno gavdo vključili tudi »andrejev krožnik«. Po premisleku so nam najbolj zadišale kar domače koline pečenica, zelje ter fižol. Po nekaj letih se je ta »andrejev krožnik« malce spremenil oziroma obogatil. Prve moštne gavde so bile organizirane z zelo majhnim denarnimi sredstvi in marsikdo je dvomil, da bo ta prireditev postala tradicionalna.

Z ustanovitvijo sadjarskega društva Mežiška dolina ter z zagnanim delom predsednika in ostalih članov se je ta prireditev ohranila in postala resnično tradicionalna. Z njo želimo promovirati koroški mošt kot tradicionalno koroško pijačo; želimo, da bi vsak turist, ki pride na Koroško, spoznal, da se tukaj pije dober mošt in da imamo na Koroškem moštno d'čvo in ne vinske kraljice.

Moja sadovnjak

Ivan Florjančič

Čeprav sem odraščal na kmetih, sadja, predvsem jabolk, ni bilo veliko. Jabolka iz sadovnjaka pa so bila namenjena stiskanju sadjevca. Ker je imel сосед poleg sadja za stiskanje tudi dobra namizna jabolka in hruške, sem zelo rad zahajal k njemu na obisk. Vedel je, kako rad imam jabolka, zato me je vedno pogostil z njimi. Čeprav sem bil takrat še zelo mlad, sem sklenil, da bom nekega dne imel svoj sadovnjak, kjer bo raslo kvalitetno sadje.

Kmalu za tem ko sem se poročil in odšel od doma, sem si svoj dom zgradil v dolini, kjer je bil tudi idealen kraj za nasad dreves. Pričel sem kupovati sadike jablan in drugega sadja ter jih začel saditi. Ker pa nisem imel znanja o sadjarstvu, predvsem o sajenju in zaščiti, sem bil velikokrat razočaran, saj mi je voluhar uničil korenine

Jablane, stare tri leta

mladih dreves, tako da so se posušila. Jaz pa sem vztrajal naprej. Ponovno sem nasadil nova mlada drevesa. Saditi sem jih začel v mrežo. Tako jim škodljivci niso mogli do živega. Trajalo je precej let, da so iz mladih sadik zrastle lepa, zdrava drevesa. Danes imam vsega dovolj: jabolk, hrušk, češenj, breskev, marelic, sliv ... Vse to sem dosegel s svojim znanjem in z izkušnjami, ki sem jih nabiral ob sajenju in negovanju. Ker imam rad nove izzive, se rad ukvarjam s presajanjem in cepljenjem divjakov ter si tako ustvarjam nov nasad. Tako sem lani pozno v jeseni presadil mlade divje breskve na sončno lego, pa so mi hvaležnost že letos pokazale z obilico dobrih breskev.

Nadaljevanje na str. 12

Ta jablana je dala 8 zabojev po 15 kg namiznega sadja

Čeprav nisem več mlad, sem srečen, ko se sprehajam po sadovnjaku med jablanami, katere so mi v največje veselje. Spremljam njihovo rast in jih nagovarjam, da mi bodo v jeseni nasule obilo plodov. Letos je bilo ugodno vreme za sadje, tako da je vsega dovolj. Že zgodaj poleti so me razveselile češnje, breskve, marelice, rana jabolka in hruške. Dosti pa je bilo tudi jabolka za ozimnico, tako da sem veliko sadja podaril, nekaj pa po nizki ceni tudi prodal.

Danes sem srečen, da tudi jaz lahko komu podarim jabolka in hruške, o katerih sem v rani mladosti vedno sanjal. Moja želja je le, da bi nekoč moji potomci nadaljevali moje delo.

Obrali najdebelejšo trto

Janja Podričnik

V petek, 25. oktobra, so na kmetiji Podvanšek na Lomu nad Mežico obrali neuradno najdebelejšo slovensko trto.

Čeprav je na Koroškem trta bolj redkost kot vsakdanja rastlina, se lahko pohvalimo z najdebelejšo slovensko trto vrste izabela. Že kar nekaj časa je rast trte na kmetiji spremljal Štefan Erjavec, ki je pripomogel k posaditvi cepiča trte z Lenta v centru Mežice, ter na kmetijo pripeljal tudi viničarja Zafošnika, ki je potrdil domneve, da je trta verjetno res najdebelejša v Sloveniji in da kaj podobnega ni posajenega nikjer ob kakšnih gradovih, kjer bi lahko kaj raslo.

Obseg glavne korenine trte izabela meri kar 108 cm, na eno stran se razrašča v dolžini 17 m, na drugo stran pa 19 m.

Njena starost ni natančno določena, toda kolikor se spomni dosedanji gospodar Jurij Podričnik, je znano, da je trta rasla, preden se je postavil hlev in kar se on spomni, je enako debela, to pa pomeni, da je stara krepko čez 130 let. Poleg hleva poraščajo mladike stare trte še staro kaščo, drvarnico, vrt in garaže, tako da je celotna okolica kmetije poraščena z njo. Ob vse bolj pogostih pogovorih glede trte in ugotavljanjih starosti in njenega razvoja skozi različne rodove, se je porodila ideja o 1. uradni trgatvi, ki se je konec meseca tudi zgodila. Na trgatvi je sodeloval pobudnik uradne trgatve in krivec, da sta se pričeli ugotavljati starost in debelina trte in da le-ta postaja prepoznavna, Štefan Erjavec. Z velikim veseljem se je pridružil tudi župan občine Mežica Dušan Krebel, poleg vseh domačih pa so s petjem in pridnimi rokami sodelovale tudi Vesele kmetice s svojim harmonikarjem, celoten postopek trgatve pa je posnela še lokalna televizija.

Ne glede na to, da je vreme v času, ko bi moralo grozdje najbolj pridobivati na sladkosti in barvi, malo zatajilo, je bila trgatve obilna. Nateklo je več kot 300 l

vinskega mošta, ki se je ob sv. Martinu spremenil v vino.

Čeprav so domači vsa ta leta pridno skrbeli za trto ter koristili njene sadove, pa se do tega leta nihče ni poglobljajal v njen obstoj in izvor, poznana pa ni bila niti njeni širši okolici. Očitno pa bo postala oziroma je že postala ponos občine in kmetije Podvanšek.

Domači pred trto, ki porašča hlev

Grozdje v rokah župana

Na sliki so viničar z Lenta g. Zafošnik, gospodar Jurij Podričnik in župan občine Mežica g. Krebel.

Mesec preprečevanja zasvojenosti

Marijana Kašnik Janet, Razvojna enota primarne preventive zasvojenosti, nacionalni koordinator preventivnega meseca

Mesec preprečevanja zasvojenosti že od leta 2001 na pobudo Ministrstva za zdravje RS obeležujemo v novembru. Namen skoraj enomesečne kampanje je izpostaviti aktualne pereče probleme ter poudariti dejstvo, da lahko k preprečevanju in zmanjševanju zasvojenosti prispeva prav vsak, ne le politiki, vladne in nevladne organizacije ter društva.

Zavod za zdravstveno varstvo Ravne deluje kot nacionalni koordinator preventivnega meseca. Poleg širjenja strokovnih vsebin je naša naloga tudi spodbujanje akterjev, da v svojih okoljih izvajajo različne preventivne aktivnosti. Kot osrednjo temo smo letos izpostavili vlogo starševstva z motom: Zasvojenost - starši lahko vplivamo. Različne raziskave kažejo, da nekateri vzorci vedenja, ki nakazujejo na strukturo zasvojenosti, koreninijo že v zgodnjem otroštvu in da pozitivne življenjske veščine, ki jih usvojimo in okrepimo v zgodnjem otroštvu, zmanjšujejo verjetnost za razvoj zasvojenosti v kasnejšem obdobju. To je tudi čas, ko imajo starši najpomembnejši vpliv. Vendar se z otrokovim odrasčanjem vpliv staršev spreminja in tudi zmanjšuje, vse večji pomen pa dobivajo zunanji vplivi, kot so šola, vrstniki, mediji ... Zato slogan ni namenjen temu, da bi nekritično poudarjali le vlogo starševstva, pač pa je namenjen pozitivnim spodbudam staršem, da lahko učinkovito vplivajo na zmanjševanje tveganj za nastanek zasvojenosti. Starši oz. odrasli, ki vzgajajo otroke, so pomembni del zapletene mreže vplivov, ki izhajajo in vzajemno delujejo skozi šest življenjskih domen: individualne karakteristike posameznika, prijatelje (vrstnike), šolo, lokalno skupnost in celotno družbo ter seveda družino. Bolj preprosto lahko to povemo skozi star rek: Za vzgojo enega otroka je potrebna cela vas.

Aktivnosti

- 14. novembra 2008 je na Ravnah na Koroškem potekala nacionalna konferenca primarne preventive.
- Isti dan je ZZV Ravne s povabljenimi gosti organiziral novinarsko konferenco, na kateri je mag. Eva Strgar, nacionalna koordinatorica

ZASVOJENOST. STARŠI LAHKO VPLIVAMO.

Starši nismo edini, smo pa zelo pomemben član posadke na razburkanem potovanju otrok v samostojno življenje. www.zzv-ravne.si

MESEC PREPREČEVANJA ZASVOJENOSTI

Naročnik oglasa ZZV Ravne in MZ RS | ilustracija: Ciril Horjak | brezplačna objava

- evropske raziskave ESPAD, predstavila najnovejše podatke za Slovenijo (razširjenost drog med mladostniki ter pomembnejše dejavnike tveganja in varovanja za zlorabo drog). Izpostavili smo tudi pereče probleme na nacionalnem nivoju: kako povečati potrebo po multidisciplinarnem delu, kako doseči večjo dostopnost preventivnih programov, ter uvajanje standardov za presojo kakovosti preventivnih programov.
- Nevladne organizacije in društva bodo kot vsako leto zelo aktivni v svojih lokalnih okoljih. Nekaj o tem na spletni strani: <http://www.zzv-ravne.si/>.
 - Na večini osnovnih in srednjih šol v Sloveniji bodo potekale različne aktivnosti: okrogle mize, diskusijske delavnice in druge tematske aktivnosti. Na srednjih šolah bosta med drugim izpostavljena pasivno kajenje in tobačni zakon.
 - Ministrstvo za zdravje je v podporo različnim aktivnostim ponatisnilo naslednja gradiva: publikacija

Marihuana dejstva, ki bi jih morali poznati starši; zgibanko Otrok in droge; publikacijo Komunikacija med otroki, mladostniki in starši kako obvarovati mladino pred drogami.

Zasvojenost postaja vedno večji problem sodobnih družb. Pestrost ljudi in problemov nam narekuje razvoj programov, ki upoštevajo to različnost; na eni strani programov, ki se ukvarjajo s preprečevanjem, na drugi strani pa programov, ki se ukvarjajo z zdravljenjem in reintegracijo. Menimo, da je potrebno v bodoče spodbujati tudi potrebo po sistematičnem spremljanju preventivnih programov ter uveljaviti jasna merila in standarde za izvajanje ustreznih programov preprečevanja in zagotavljanje minimalnih meril kakovosti. Uspeh skupnega navora pri preprečevanju pojava zasvojenosti s tobakom nam je vodilo za v prihodnje da primarna preventiva zasvojenosti deluje.

Program Svit

Sonja Puhr Moličnik, dr. med., int. spec.

Svit je državni program presejanja in zgodnjega odkrivanja predrakavih sprememb in raka na debelem črevesu in danki. Zaživel bo v letu 2009 po vsej Sloveniji.

Rak debelega črevesa in danke je v evropskih državah kot tudi pri nas drugi najpogostejši vzrok smrti zaradi rakave bolezni. Po podatkih Registra raka za Slovenijo je bilo leta 2004 1291 novih primerov, število se pa iz leta v leto večja. Podatki iz Registra tudi v zadnjih letih potrjujejo, da še vedno več kot 80 % bolnikov z rakom debelega črevesa in 70 % z rakom danke odkrijemo pozno, to je v razširjenem stadiju. Ker sta 5-letno preživetje ter kvaliteta življenja odvisna od razširjenosti, želimo to spremeniti oz. izboljšati. Rakave spremembe rastejo počasi, bolnikom ne povzročajo težav, najdemo jih naključno ob koloskopskih preiskavah. Med pomembnimi vzroki za

nastanek raka so polipi, ki rastejo počasi, tudi več kot 5 let, preden se razvije rak. Manjši večinoma ne povzročajo težav, večji pa so lahko vzrok občasnih, večinoma nezaznavnih krvavitev. S pravočasno odstranitvijo teh predrakavih sprememb lahko rak povsem preprečimo, zgodnje oblike te bolezni pa uspešno zdravimo. Program Svit je namenjen predvsem bolnikom, ki še nimajo posebnih težav, medtem ko bolniki, ki že imajo težave (slabokrvnost, krvavitev, driske, bolečine ...) opravljajo diagnostiko mimo tega programa, kot je to potekalo do sedaj.

Vabilo za sodelovanje v Programu Svit prejmejo vsako drugo leto vse osebe obeh spolov, stare od 50 do 69 let in v obveznem zavarovanju. Vabilu so priložene vse informacije o programu in izjava o prostovoljnem sodelovanju. Vsem, ki vrnejo podpisano izjavo, Center Svit pošlje komplet za odvzem dveh vzorcev blata. V centralnem laboratoriju programa Svit v Ljubljani opravijo preiskavo blata na prikrito krvavitev po metodi, ki je zelo značilna in na katero ne vplivajo snovi

v hrani ali zdravila. V kolikor je test pozitiven, osebi predlagajo koloskopijo. Izvid prejme tudi osebni zdravnik, pri katerem se bolnik javi in kjer dobi navodila za predlagano koloskopijo. Osebni zdravnik se glede na zdravstveno stanje pacienta odloči, ali je le-ta sposoben za ambulantno koloskopijo ali je potrebna bolnišnična. Glede na zdravstveno stanje osebni zdravnik tudi prilagodi shemo čiščenja. Vsa navodila, pa tudi praške za čiščenje, preiskovanec dobi domov. Ko je sprejeta odločitev o primerni obliki koloskopije, se preiskovanec oziroma osebni zdravnik dogovorita s Centrom Svit za kraj in datum koloskopije. Koloskopski centri bodo po vsej Sloveniji in bodo tudi sproti pošiljali rezultate vsem osebnim zdravnikom. V kolikor je test na prikrito krvavitev negativen, zavarovanec ponovno prejme vabilo čez dve leti.

Da bomo uspešni oziroma da bomo dosegli zastavljeni cilj, je pomembno, da se vabilu odzove čim več vabljenih preiskovancev.

Zlata poroka Inge in Ivana Šterna

Franc Jurač

Petdeset let skupnega zakonskega življenja sta v krogu svojih najdražjih in prijateljev sklenila Inge in Ivan Štern, ugledna Slovenjgradčana.

Na Koroško sta prišla s Štajerske, si tukaj ustvarila dom in blagoslovila svojo ljubezen s sinovoma Ivanom in Francijem.

Vsak po svoje sta gradila poklicne poti in kariere; Ivan je bil dolgoletni direktor dimnikarskega podjetja, prispeval pa je tudi k razvoju gospodarstva v širšem pogledu, in sicer kot predsednik Koroške regije za drobno gospodarstvo, kot dolgoletni član upravnega odbora drobnega gospodarstva ter kot predsednik dimnikarjev Slovenije in Jugoslavije. Bil je tudi izredno aktiven na družbenem področju kot dolgoletni predsednik Gasilskega društva mesta Slovenj Gradec, kot predsednik društva upokojencev, na športnem področju pa je bil predsednik Nogometnega kluba Slovenj Gradec.

Inge je gradila svojo poklicno pot v trgovini Slovenijales, kjer je s svojo prijaznostjo in strokovnostjo pomagala občanom pri izbiri opreme za bivalne prostore, kasneje pa kot vodja enote turistične agencije Izletnik Celje ljudem organizirala in svetovala, kako prijetno preživeti prosti čas. Skupno pot sta prehodila v ljubezni, slogi in spoštovanju in tako naj bo še v bodoče.

Prof. Franček Lasbaher 70-letnik

Jože Potočnik

Nekdanji ravnatelj šolskega centra in predstojnik Koroške enote Zavoda RS za šolstvo v Slovenj Gradcu, najboljši poznavalec zgodovine šolstva v treh dolinah Koroške krajine, esejist in kritik šolskega in kulturnega ustvarjanja prof. Franček Lasbaher je nedavno praznoval osebni praznik.

Rojen je bil 11. julija 1938 v Terbegovcih blizu Sv. Jurija ob Ščavnici. Maturiral je na I. Gimnaziji v Mariboru, kjer je že kot srednješolec pisal članke za dnevnik Večer in si prislužil tako potreben denar. Po diplomu iz angleščine in nemščine na Filozofski fakulteti v Ljubljani je krajši čas delal na Inštitutu za sociologijo v Ljubljani. Poleg študijskih obveznosti v glavnem mestu je Franček uspešno opravljal še mnoge druge dejavnosti. Že tedaj, pred petdesetimi leti, je za prvi Pomurski festival prispeval zapis o dotedanem delu Prleškega študentskega kluba. To je bil čas mladinskih delovnih brigad in Franček Lasbaher je v študentskih delovnih brigadah od brigadirja napredoval do večkratnega komandanta brigade in komandanta univerzitetnega štaba ljubljanskih študentskih brigad. Po poroki z Mileno Krofl, danes znano slovenjgraško zdravnico, ki je že upokojenka, a kljub temu še vedno občasno prijazno sprejema svoje paciente in piše recepte, se je Prlek kot profesor iz Ljubljane preselil v slovenjgraško ekonomsko šolo, kjer je bil najprej profesor, kasneje, od leta 1969 do 1985, pa ravnatelj. To je bil čas, ko se je šola razvijala v največje koroško srednješolsko središče in je bilo zgrajeno novo šolsko poslopje na Štibuhi. Od leta 1985 pa do upokojitve leta 2004 je uspešno vodil koroško enoto Zavoda RS za šolstvo. Tudi tu se je zavzemal za nove

izobraževalne programe in skrbel za strokovno izobraževanje in izpopolnjevanje učiteljev, za ravnatelje pa je uvedel vsakoletna večdnevna študijska potovanja po domovini in tujini. Pretežno na osnovi slednjih je napisal in objavil zbornike Slovensko-britanske, slovensko-nemške in slovensko avstrijske šolske vzporednice. Njegovo pomembno delo je bilo povezano z zamejskimi slovenskimi šolami v Avstriji, Italiji in na Madžarskem ter še posebej z avstrijskim šolstvom nasploh.

Franček Lasbaher je najpomembnejši raziskovalec zgodovine koroškega šolstva. V zborniku Slovenj Gradec in Mislinjska dolina II je objavil obsežno razpravo Zgodovina šolstva v Mislinjski dolini od pričetkov do osvoboditve leta 1945. Pisal je o zgodovini šolstva na osnovnih šolah Sele Vrhe, Mislinja, o ravenskem osnovnem šolstvu, meščanski šoli Slovenj Gradec in Mežica.

Med pobudniki šmarškega zbornika ob 900-letnici kraja je bil prof. Tone Turičnik, zaradi njegove prerane smrti pa je uredniško delo nadaljeval prof. Franček Lasbaher, ki je prispeval tudi razprave o šolstvu in druge članke. Slovenski zavod za šolstvo je leta 1996 praznoval štiridesetletnico in Lasbaher je za jubilejni zbornik napisal prvo pregledno zgodovino koroškega šolstva. Jubilant je pisal številna poročila, recenzije, komentarje, ocene in kritike, ne samo za

domače kulturno področje, temveč je posegel tudi v zamejsko Koroško. Prispevke je objavil v Delovnih književnih listih in celovškem slovenskem vestniku. Nekaj najbolj značilnih je objavil v svojem zborniku Vpogledi v koroško kulturno in šolsko kroniko.

V koroški reviji za leposlovje in kulturo Odsevanja redno objavlja prispevke, ki so aktualni in kritični. Njegove prispevke smo brali tudi v Viharniku.

Za svoje bogato in obsežno delo je prejel številna priznanja, med njimi Vručnevo nagrado, red zaslug za narod s srebrno zvezdo, plaketo organizacijskega odbora Mi za mir, Bernekerjevo plaketo, avstrijsko državno odlikovanje, nagrado Mestne občine Slovenj Gradec in najvišjo državno nagrado za šolstvo: leta 2003 ga je pristojno ministrstvo imenovalo za šolskega svetnika.

Prof. Franček Lasbaher je sicer upokojen, toda še vedno ima veliko delovno vneto, prevzeto s šolsko in kulturno vsebino. Z ženo Mileno živita v novem domu, kjer ju pogosto obiščeta vnuka in od koder je lep razgled na šmarško cerkev sv. Martina, Homec, šentviško valovito višavje, razborške gozdnate strmine in mogočno Uršljo goro.

Prijatelji in nekdanji sodelavci našemu jubilarntu želimo veliko zdravja in ustvarjalne moči.

Sadjarji tudi na izletu

Kristl Valtl

To, da imajo kmetje iz območja občine Muta že dobro desetletje svoje sadjarsko društvo Bobovec, za vas vsekakor ni novica. Vsakoletno ocenjevanje mošta, soka in kisa pri Glavarju na Primožu je njihova bolj zunanja manifestacija ali morda tudi zaključno dejanje, ko kritično ocenjujejo svoje pridelke.

Zadnja leta se je v društvo vključilo precej kmetov iz sosednjih krajev, pred leti pa so se pojavili tudi kmetje sadjarji iz Mislinjske in Mežiške doline. Treba je povedati, da so se vključili zelo uspešno z dobro kvaliteto prinesenih vzorcev. Mislinjčani pa so ustanovili svoje društvo s sedežem v Slovenj Gradcu ter ga poimenovali Lesnika. Zadnje čase tudi vse več sodelujejo in morda bo nastala regijska povezava, ki bo imela skupni osnovni cilj vseh sadjarjev, da prenovijo, dosadijo ali pomladijo čim več sadovnjakov. Torej gre

Tako prijazno so nas sprejeli na kmetiji Sadjarstvo Meško v Veliki Nedelji.

za obnovo teh danosti, ki smo jih vsaj na strokovnem področju v preteklosti kar precej zanemarjali. Sadjarji veliko pozornost namenjajo strokovnemu usposabljanju kmetov, da bi iz sadja pridelali čim boljše produkte, kot so mošt, sok in kis. Gre seveda za tehniko in znanje pravilnega kletarjenja, ki zahteva kar precej znanja, nekaj opreme in seveda primerne kleti. V zanič sodu in slabi kleti se ne da pridelati in obdržati dobrega mošta. V Lesniki so letos pripravili zelo odmevno razstavo jabolok in hrušk,

podkrepljeno s predavanji, ki je bila v Slovenj Gradcu. V Bobovcu pa so se odpravili na kar dva strokovna izleta. Obiskali so tipično sadjarsko kmetijo v Slovenskih Goricah, si ogledali sadno drevesnico in trsnico, v Avstriji pa sodobno sadno »prešo«. Prav moderna, bodisi stacionarna ali prevozna »preša« je njihov cilj prihodnjega leta. Prepričani smo lahko, da bo prihodnja leta še več z zlatim priznanjem nagrajenih sadjarskih pridelkov v vseh dolinah. Vsaj kaže tako.

Srečanje osnovnošolcev na Razborju

Janez Hudej

»Pozimi, ko je travnike, njive in gozdove prekrila bela odeja, ste v daljavi bili videti kot črne pike v snegu, ko ste prihajali proti šoli,« se je spomnil časov svojega učiteljevanja g. Bernard Belovič, danes upokojeni ravnatelj, nekoč pa eden od učiteljev na Osnovni šoli Razbor v Zgornjem Razborju.

Letos pomladi je minilo 30 let, odkar smo letniki 1963 zapustili šolske klopi razborške osnovne šole in zadnjikrat prestopili njen prag. V spomin na naše šolske dni smo se 25. oktobra 2008 rojeni v letih 1958–1966 zbrali v cerkvi sv. Daniela, kjer je naše srečanje blagoslovil župnik Leopold Korat. Srečanje je imelo tudi humanitarno noto, saj je gospod župnik darove za sveto mašo podaril Društvu paraplegikov Celje za pomoč njihovim članom, za kar se jim društvo lepo zahvaljuje. Zbralo se nas je lepo število učiteljev, kuharic, sošolk in sošolcev. Prišli smo iz

različnih krajev po Sloveniji, nekaj pa se jih zaradi takih in drugačnih obveznosti srečanja ni moglo udeležiti.

V osnovno šolo Razbor smo prihajali otroci iz različnih smeri; iz Zgornjega Razborja, iz Plešivca, iz Suhega Dola, iz Spodnjega Razborja in iz Velunje. Ne dež, ne sneg, ne mraz, ne trda tema nas niso odvrnili od tega, da se ne bi podajali na dolge samotne poti, ki so vodile po ozkih stezah skozi gozdove. Redno smo prihajali v šolo ter obiskovali pouk in verouk. Naša generacija učencev ni poznala telefonov in mobilnih. Jutra so bila zato polna vriskanja, ko smo se klicali med seboj in ugotavljali, kje je kdo, da smo potem pot proti šoli premagovali skupaj. Osem let so se naše poti srečevale na šolskem dvorišču stare osnovne šole, ki je že v drugi četrtini 19. stoletja gostila prve učence. V njej so se zvrstile številne generacije učencev. Verjetno bi znala povedati veliko zgodbic iz življenja šolarin in šolarjev, njihovih učiteljev in zgodovine kraja. Bili smo ena od zadnjih generacij stare šole, ki jo je zob časa že pošteno načeljal, zato so leta 1981 z veliko podporo domačinov, z njihovim vloženim delom in prispevkom v materialu odprli novo, moderno osnovno šolo, ki jo lahko danes obiskujejo uka željni otroci z Razborja.

Največjo krivico delajo podeželskim šolam tisti, ki mislijo, da otroci v teh šolah ne dobijo dovolj znanja. S tem se ne moremo

strinjati, kajti ravno v teh šolah lahko učenci v smislu medsebojnih odnosov v veliko bolj zdravem okolju dobijo dobre, trdne temelje za pričetek svojih novih življenjskih poti. To dokazujejo številni dobri gospodarji na kmetijah, podjetniki in pridni delavci, diplomanti na visokih šolah in fakultetah, magistri in doktorji, ki so osnovno šolo končali na Razborju.

Po končani sveti maši smo se v nagovoru zahvalili učiteljicam, učiteljem, duhovnikom in kuharicam za njihov trud in prizadevanje za naš boljši jutri. Njihovega prispevka za naše boljše življenje ne bomo mogli nikoli poplačati. Delali so v težkih razmerah, ker so večkrat morali v eni učilnici učiti štiri razrede skupaj. Našo generacijo so poučevali: Bernard Belovič, Avgust Holc, Mira Karnar, Borut Karnar, Marica Umek, Anka Perše, Nevenka Markovič in Ivica Mrdavšič, kuharici na šoli pa sta bili Marija Glušič (Slivnik) in Ančka Juvan.

V urah našega druženja v gostilni Pečolar smo se v prijetnem vzdušju, ki ga je popestril zvok Tončkove harmonike, spomnili številnih trenutkov iz časov našega šolanja. Obljubili smo si, da to srečanje ne bo naše zadnje.

Srečanje Jaževe rodbine

Vančy

V soboto, 4. oktobra, se je uresničila želja mnogih Jaževih, saj smo izvedli srečanje Jaževe rodbine pri Vrajenku na Viču. Bilo je res živahno, žlahtniki (bilo nas je okoli 120) smo se zbirali, muzikantje pa so veselo igrali.

Visoko nad reko Dravo se na strmih pobočju Sv. Duha razprostira Jaževa kmetija. Tu so si pred par stoletji ustvarili svoj dom in ognjišče naši davni predniki. Še prej pa bi rad vam povedal kratko misel, ki me nagovarja vseskozi mojega pisanja: »V strmih bregu je raslo veliko drevo, ki je imelo mogočne korenine, te korenine pa so segale skoraj do reke, ki je

tekla pod njim. In drevo je raslo in raslo in širilo svojo krošnjo daleč čez, veliko dlje, kot seže pogled in razum navadnega človeka, tako so se v njegovi senci oddahnili kmetje po košnji, delavci po težko opravljenem delu, celo kakšen umetnik se je tu našel, pa še včasih kdo, kar tako ...«

Za drevo rečejo, če dobro raste, da ima globoke korenine, in tudi za rod lahko rečemo, »da dober je tisti rod, ki ima prave korenine.« In to si za Jažev rod tudi že upamo potrditi.

Prav tu, na Jaževem, sta si naš dedi Vinko in bica Kunigunda ustvarila svoj dom in družino. Dedi Vinko je bil rojen leta 1885, umrl pa je 1958 leta. Bica Kunigunda se je rodila pet let kasneje kot Vinko, umrla pa je leta 1976. Za »iztočnico« našega srečanja smo izbrali prav njiju, kajti naš razumski spomin sega le do tu, čeprav

pisni viri govorijo še o rodu ali dveh nazaj. Jaževa kmetija sta prevzela leta 1912 in na njej sta uspešno gospodarila vse do leta 1938, ko sta gospodarstvo predala hčerki Micki. V zakonu se jima je rodilo 7 otrok. Mladi, nikar ne zavijajte z očmi, na mnogih domačijah jih je bilo tudi po dvakrat več. Sedaj na Jaževem gruntu že gospodari sin Milan (po dediju že 4. rod). Da Jaževa kmetija v vsej svoji dolgi zgodovini nikoli ni bila zapuščena, ampak vselej obdelana, priča dejstvo, da so bili naši predniki res pridni in marljivi, pošteni in trdni gospodarji na svoji slovenski zemlji.

Na srečanju se nas je res zbralo veliko Jaževih. Iz ožjega rodbinskega kroga jih je manjkalo le nekaj, ki se pač iz kakšnega upravičenega razloga srečanja niso mogli udeležiti. Vsi pa smo si zagotavljali, da se zagotovo še snidemo, morda celo v večjem številu.

Jaževi s predniki

Tretje medgeneracijsko srečanje Špeglovih iz Šmartna

R. Š. Krevh

Špeglovi so ena izmed zelo številnih družin v vasi. Oče Anton Špegel (1888–1978) se je opismenil še v gotici ob risanju črk in besed na tablice, bil je železarski delavec v Guštanju, nato mali kmet in prevoznik hlodovine za dravske flosarje splavarje, tesar ostrejši, nekaj let tudi železniški delavec.

Mati Frančiška, rojena Konečnik (1899–1969), je bila hči bogatega kmeta, izučena šivilja za žensko in moško krojaštvo, razgledana v kmetijstvu,

sadjarstvu in zdravilstvu, preudarna gospodinja, vplivna oblikovalka estetskih vrednot. Vse svoje moči je razdajala veliki družini desetih otrok, pa tudi vnukinjam in vnukom.

Špeglovi so vedno vrednotili vsako delo, povezano z zemljo, s šolanjem ali poklicnimi obveznostmi. Dedek Filip je bil gozdni delavec, umrl je ob podiranju smreke. Jože Špegel je bil mali kmet in spreten zidar, njegova žena gospodinja, mladi pa se danes preživljajo z živinorejo, obdelovanjem zemlje in žagarstvom. Sodobni mlajši rod se je zlil z nosilci tehnološkega razvoja v koroški krajini in Sloveniji in je uspešen in prodorno ustvarjal. Tako je veliko ekonomistov, trgovcev, avtomehanikov, metalurgov, univerzitetnih inženirjev tekstilne tehnologije, geodezije, strojništva, elektrotehnik, magistrorov industrijske avtomatizacije, doktorjev računalništva. Ponašajo se tudi s knjižničarkami, novinarkami in literati, gledališkimi

igralkami in igralci, profesorji matematike, angleškega in slovenskega jezika, zgodovine in geografije, telesne vzgoje in razrednega pouka, psihologije, živilske tehnologije, aranžerstva in tekstilnega dizajna, višjih medicinskih sester, visokih upravnih delavcev, samostojnih podjetnikov in gospodinj.

Zanimivo je, da so v družino Špeglovih vstopali kot žene ali moške, povezani predvsem s Koroško, dolgoletni logar, univerzitetni diplomirani inženir gozdarstva in direktor Lesne Slovenj Gradec, zgodovinar in geograf, kemik in biolog, trgovec, metalurg in strugar, administrator in tako naprej. Iz čiste ljubezni predane družine izpred 90 let je bilo na prvo srečanje povabljenih 100 sorodnikov, leta 1988 na drugo srečanje 133 sorodnikov in leta 1998 na tretje srečanje 151 sorodnikov. Zadnje srečanje so imeli 30. avgusta 2008.

Rod Špeglovih tretje medgeneracijsko srečanje 30. avgusta 2008

Srečanje rodbine Merzdovnik

Franc Jurač

V Turiški vasi so se letos v oktobru potomci Ivana in Cecilije Merzdovnik že drugič zbrali na rodbinskem srečanju. Pretežni del organizacije tega srečanja je prevzel Milan Merzdovnik - Miki. Letos se je srečanja udeležilo že dvesto sorodnikov.

Vranični prisad (antraks)

Martina Sušec, dr. vet. med.,
VP Slovenj Gradec

Prejšnji mesec so na kmetiji v Žičah pri Slovenskih Konjicah poginila štiri goveda in pri treh so laboratorijske analize kot vzrok pogina potrdile bolezen vranični prisad oziroma antraks.

Vranični prisad je bolezen živali, ki jo povzroči bakterija *Bacillus anthracis*, katere spore lahko preživijo v tleh ali živalskih proizvodih več let. Za okužbo so najbolj dovzetni govedo, ovce in koze ter konji, zbolijo pa lahko tudi človek, vendar izredno redko. Pri ljudeh se lahko pojavi kožna, pljučna ali črevesna oblika. Bolezen se pojavlja v poplavnih oziroma močvirnatih področjih. Živali se okužijo preko kontaminirane krme in vode, možna pa je tudi okužba preko poškodovane kože. Pomembno vlogo imajo tudi krvosesi insekti. Okužene živali izločajo povzročitelja preko izločkov (kri, iztrebki, urin, izcedki iz nosa, ...) Bolezen se razvija od 1 do 5 dni, v hudih primerih živali poginejo v 10 do 36 urah. Zdrava žival pade po tleh, iz nosu in ust ji priteče krvava pena. Pogine zaradi zadušitve kot posledice paralize dihalnih

Foto: Martina Cigler

Foto: Franc Jurač

mišic. V subakutnih primerih živalim naraste temperatura, pojavi se drhtenje, oslabelost, se opotekajo, škrtajo z zobmi, težko dihajo, povešajo glavo in imajo hude krče. Breje živali lahko zvržejo. Primarno obolenje kože je redko. Napoved boleznij je slaba. Na sekciji se ugotovi polnokrvnost organov, povečana vranica in obsežni izlivi nestrjene krvi po organizmu. Dokončna diagnoza se postavi v laboratoriju.

Kjer se pojavi antraks, živali cepijo. Območje je potrebno razkužiti, prepovedan je promet živali, razvoz gnojevke in prodaja krme. Kožna okužba pri ljudeh se uspešno zdravi z antibiotiki, bolj nevarni pa sta pljučna in črevesna oblika, ki pa sta zelo redki.

Novembra je lahko že sneg

Janez Bauer

Sedaj ko smo prestavili uro na zimski čas, so se pričeli tisti dolgi večeri, ko človek kar ne ve, kam bi se dal. Cel dan megla ali nizka oblačnost, vrhove koroških gora je že pobelil sneg. Ko še malo popiha, nastane tak mraz, da gre do kosti in najbolje je kje za pečjo na toplem, v rokah pa skodelica toplega čaja. Posladkali ga bomo seveda z medom.

Med je povsem naravno živilo. Uporabljali so ga že v pradavnini in takrat je veljal za hrano bogov. To svojo veljavo je ohranil do danes. Uporabljamo ga lahko kot sladilo, okrepcilo ali kot dodatek jedem. Med je vir mineralnih snovi in dobro pomirjevalo. Žlička medu v skodelici toplega mleka bo odpravila nespečnost in nas zazibala v prijeten spanec. Zaradi velike vsebnosti sladkorjev je pomemben kot hranilo in energetsko poživilo, primeren tako za zdrave kot bolne, mlade in stare, športnike in nosečnice.

Za človeka je idealen vir energije, saj vsebuje veliko enostavnih sladkorjev. 1 kg medu ima kalorično vrednost 3100 kcal, to je približno toliko kot 3 kg govejega mesa ali 50 jajc, ali 5 l mleka, ali 6 kg pomaranč, ali 3 kg banan.

Med je precej slajši kot sladkor, vsebuje pa tudi veliko različnih elementov, encimov, vitaminov in organskih kislin, ki jih človeško telo potrebuje vsak dan. Prav tako vsebuje snovi s protimikrobnim delovanjem in krepi imunski sistem. Zato so že včasih z medom tudi zdravili. Se spomnim, ko mi je babica opečen prst namazala z medom in ovila s cunjjo. S cunjjo ga je povila zato, da ne bi medu s prsta polizal. Opekline se je seveda hitro pozdravila. Dobil pa sem tudi veliko zvrhano žlico medu, kadar me je bolelo grlo.

Poleg tega da med deluje proti mikrobom in proti vnetju, preprečuje tudi strjevanje krvi in vpliva na širjenje krvnih žil. Med uporabljamo tudi v kuhinji. Najpogosteje ga namažemo na kruh ali si z njim sladkamo čaj. Z medom lahko naredimo tudi dobre medenjake, ki so najprej zelo trdi, sčasoma pa postanejo mehkejši, med namreč privlači vodo in tako se pecivo zmešča. Lahko pa z ljen v

medom premažemo pečenko ali raco, ki jo pečemo v pečici. Dobila bo odlično hrustljivo kožico in veliko bolj sočna bo. Za žejne bo zelo prav prišla medica, ki je že pri starih Slovanih dobila sloves najboljših pijač. Medici bi pri nas rekli medeni mošt, med, raztopljen v vodi, pa je za otroke kot medeni sok. Zadnji čas so preizkusili in naredili iz medu tudi pravi šampanjec.

Uporaba medu je torej zelo široka, zato bo sigurno našel vsak kaj zase. Priporočamo uživanje vsaj treh žlic domačega medu na dan. Za nas je najboljša domača koroška strd, saj nam domači čebelar jamči kvaliteto in poreklo medu.

Pa še dober je, naš slovenski med!

Praznovanje godu svete Uršule na Uršlji gori

Mirko Tovšak

Enaindvajsetega oktobra praznuje sveta Uršula svoj god. Na ta dan se veliko vernikov, planincev pa tudi drugih naključnih pohodnikov poda na vrh Uršlje gore, ki za Korošce predstavlja simbol povezovanja ljudi iz Mežiške, Mislinjske in Dravske doline. Letos je bilo ob lepem jesenskem vremenu še posebej veliko pohodnikov, saj je bil prostor pred planinskim domom, ki je v upravljanju Planinskega društva Prevalje, domala povsem napolnjen s planinci in drugimi pohodniki.

Srečanje na Uršlji gori pa marsikomu pomeni ne le sprostitve po ne preveč naporni poti, pač pa tudi lepo priložnost, da se sreča s svojimi prijatelji in znanci. Na dan svete Uršule je v njeni cerkvi, ki je najvišje ležeča cerkev na slovenskem, tudi daritev svete maše, kjer v samem obredu sodeluje veliko število vernikov in duhovnikov. Letos je bila cerkev med

Lepo vreme je na Goro privabilo številne pohodnike

Veliko pohodnikov se ob vrnitvi ustavi tudi na Vernerci

mašo dobesedno nabito polna. Še posebej smo bili obiskovalci veseli, ko smo videli, da se je tudi v notranjosti tega sakralnega spomenika od lanskega leta marsikaj spremenilo in obnovilo. Prav je,

da za ta zgodovinski spomenik, ki so ga naši predniki zgradili tik pod vrhom Uršlje gore, poskrbimo tudi mi in ga tako ohranimo našim zanamcem.

Vrnitev z Uršlje gore s prelepim pogledom na zahodni del Pohorja

Lusnec – gozdni parazit

Mirko Krevh

Parazit (parasites, gr.) je prisklednik živi na tuj račun. V biologiji: parazitizem, zajedavstvo, kjer osebek ene vrste živi v telesu ali na telesu druge vrste in se hrani z njegovimi tkivi ali deli organov (Veliki slovar tujk, CZ 2006).

Tudi lusnec je parazit. Na to nas opozarja njegova barva, ki ni zelena, temveč blede rožnata. Listnega zelenila ne potrebuje, saj kot zajedavec živi od hranilnih sokov rastline gostiteljice, na katere korenine se zajeda. Lusnec s fotografije je s prisiski (haustoriji) priključen na korenino listnatega drevesa, ki raste v bližini. Lusnec (*Lathrea*) ima precej skrivnostno življenje. Večino nalog opravi pod zemljo. V vodi raztopljene hranilne snovi dobi preko korenin rastline gostiteljice, odvečno vodo pa oddaja preko lusk, ki so na razmeroma dolgem podzemnem stebelu. Nad zemljo raste le mesnato

stebelce s cveti. Rastline najdemo v listnatem gozdu zgodaj spomladi pred olistanjem.

Med višje razvitimi rastlinami so zajedavske rastline redke. V gozdu raste tudi pojalnik (*Orobanche*), ki se prav tako zajeda na korenine raznih listavcev, na travnikih pa je pogosta predenica (*Cuscuta*), ki z dolgimi nitastimi stebelci prepreda zelene rastline.

Vir: *Mala flora Slovenije*, CZ 1969.

Pojalnik

Lusnec

Ekološka kmetija Grizold

Martina Cigler, abs. agr.

Da čas beži zelo hitro, je vedno bolj opaziti, in če smo bili zelo veseli pomladi, je zopet pred vrati zima in leto starejši bomo. Narava se umika v zaslužni počitek, prav tako nekatere gozdne živali in spet nas bo obdajala bela tihota.

Tokrat sem jo mahnila na drugo stran svoje vasi na Sv. Daniel nad Trbonjami, kjer v idiličnem okolju leži srednje velika kmetija Grizold, ki je v ekološko kmetovanje usmerjena že od vsega začetka. Že od davnih časov je bila na tem prostoru kmetija in kot danes so se tudi takrat ukvarjali z živinorejo ter poljedelstvom in na strminah, kjer so zdaj pašniki, so bile njive, na katerih so pridelovali vsa krušna žita in koruzo. Gospodarjev oče se je na to kmetijo priženil še pred prvo svetovno vojno. Imel je deset otrok, tri s prvo ženo in sedem z drugo. Na kmetiji pa je ostal sedanjí gospodar Oto, ki ima ženo Jožico iz delavske družine, kjer je bilo enajst otrok. Gospodinja se je na kmetijo primožila l. 1965. Imata tri otroke: 43-letno Hedviko, ki je šivilja, dve leti mlajšega sina Vilija, ki je tudi prevzemnik kmetije, in sina Vlada, ki je star 36 let in je slikopleskar. Kmetijo obdajajo zelo lepa okolica in strmine, na katerih se pasejo ovce. Obsega 29 ha, od tega je 17,5 ha gozda in 11,5 ha travnikov in pašnikov ter njiv. Včasih so na tej kmetiji redili bike in krave mlekarice, mleko so oddajali približno dve leti, potem pa so to dejavnost zaradi težav s prevozom opustili. Prav tako so se preusmerili z reje bikov pitancev na ovčjerejo kar 51 odraslih ovac, en oven in 30 jagenjčkov se pase po teh njihovih strminah, prav vse ovce pa so navezane na gospodarja in pritečejo takoj, ko jih pokliče. Gnoj iz hleva odnašajo dvakrat na leto spomladi in jeseni. Gospodar ve, kako zelo kvaliteten je ovčji gnoj in kako po njem vse raste.

Za hišo imajo tudi velik vrt s sezonsko zelenjavo, pridelujejo kapusnice, nizek in visok fižol, korenje in solato.

Ob strani hiše imajo velik »plastenjak«, v katerem gojijo paradižnik, ki še zdaj zori. Imajo tudi nasad kivija, ki po 8 letih daje že obilen pridelek, in rastline, ki potrebujejo oporo, rastejo pa na sončni strani hiše. Zanimivo, saj je kmetija na nadmorski višini 575 m.

Gospodar pove, da se proti ovčjim parazitom bori s čisto naravnimi sredstvi; borova stelja naj bi bila proti pljučnim

Stara domačija

Gospodarjev oče, ki se je priženil na Grizoldovo domačijo, z ženo in otroki

Nova stanovanjska hiša

Urejeno gospodarsko poslopje

parazitom, smrekova proti želodčnim, rman, ki ga sušijo in mešajo med otrobe, pa nasploh proti vsem parazitom. V sadovnjaku imajo 120 vrst starih drevesnih sort. Imajo 34 sorte češpljev, iz katerih delajo marmelado, od jablan imajo bobovce, ledrovke, kanadke, carjeviče, ene, ki jih imenujejo limone, ker so sadeži podobni limonom, in nekaj tako starih sort, da jim gospodar ne ve več imena.

Portret Jožice in Ota ob njuni poroki leta 1965

Prav tako stare so sorte hrušk. Iz sadja, kar ga ne poberejo sorodniki, stisnejo okoli 300 l soka brez dodanega sladkorja in konzervansov, le pasteriziran je na 80 °C in je dober kot medica.

Na njivah pridelujejo tudi sojo, približno 50 kg so je pridelali letos, iz nje pa delajo sojino mleko, namaze in sojin sir. Na njivah sejejo tudi vsa krušna žita, razen tritikale, ki jim ni uspevala, pa tudi ajdo. Gospodar pravi, da ko je živel še njegov oče, so sejali tudi lan, in so ga imeli za obleko in posteljnino in prte. Gospodar je povedal, da je bila uvedba umetnih gnojil usodna za njegovega očeta, saj se je zastropil s »Thomasovo žlindro«. Od tistega časa niso več uporabljali umetnih gnojil.

Ovce imajo izdelan izhod iz hleva tako, da se lahko poljubno vračajo vanj

Deseti izbor moštne d'čve

Anica Vogel, članica
sadjarskega društva Mežiška dolina

25. oktobra smo na Koroškem praznovali praznik mošta in obeležili andrejevanje z že 10. izborom moštne d'čve. Vse se je dogajalo v šotoru Katarina na Šentanelu. Nastopil je Pihalni orkester Rudnika Mežica, pozdravil nas je predsednik SaD Mežiške doline, predstavilo se je šest bivših moštne d'čve in seveda lanska Romana Štrikar.

Za letošnji naslov so se potegovala Kristina Adamič, Mateja Sešel, Vesna Kotnik, Ana Mlinar in Danijela Rašl. Pomerile so se v petih igrah. Prva je bila priprava večerje za Gašperja, ki si je zaželel slivove cmoke ali »češplnave knedle«. Pri tem opravilu so tekmovalkam pomagale bivše moštne d'čve, katere so si tekmovalke izbrale pred prireditvijo. Medtem ko so pripravljale jed, so se tekmovalke predstavile vsaka na svoj zanimiv način. Vmes je nastopila Folklorna skupina Luka Kramolc s Šentanela, Gašper pa je »prešal« mošt. V tretji igri jih je Gašper povabil »prešat«, zato so se vse pomerile v vrtenju vijaka stare preše. Špela Keber nam je zapela pesem Mance Špik z naslovom Zvezala bi si krila in zaigral je ansambel Minutka. Pri četrti igri so tekmovalke nalivale vrč s pomočjo buče. Štela sta čas in nalita količina vode. Pri peti igri so sestavljale drevesa iz »puzl«. Spet je bila pomembna hitrost in seveda pravilno zloženi koščki.

Vse prisotne je pozdravila tudi kraljica jabolka, Mojca Roj iz Selnice ob Dravi, ki je letos na izboru za mlado kmetico leta dosegla 2. mesto. Predstavila se je v obleki, ki ji jo je sešila Jasna Gamze, šivilja, ki vsako leto sešije obleko tudi za moštno d'čvo.

Nastopil je čas za Gašperjevo večerjo. Cmoki so bili kuhani in servirani na krožniku. Kateri cmoki so najslajši, je odločala komisija: Danica Miler, Igor Podpečan in Gašper Koruzni. Komisija je ocenjevala pripravo, čistočo, spretnost pri izvedbi, videz delovnega pulta, pri samih cmokih pa njihov videz, okus in kakovost (lepljiv, kuhan ...).

Za nesebično in požrtvovalno delo v sadjarskem društvu so prejeli priznanja in zahvale Alojz Pori, Jasna Gamze, Milan Iršič, Sabina Ranc, Zvonko Potočnik in Damijan Smolak. Pri krstu mošta so sodelovali predsednik društva Gašper, moštna d'čva in vabljeni župani. Svečanosti so se udeležili župan občine

Črna na Koroškem gospod Janez Švab, župan občine Prevalje dr. Matic Tasič, župan občine Slovenj Gradec in poslanec DZ gospod Matjaž Zanoškar ter župan občine Radlje ob Dravi in poslanec DZ gospod Alan Bukovnik.

Med tem je komisija pobrala in preštela glasovalne lističe, ker je moštno d'čvo izbiralo tudi občinstvo. Sledila je razglasitev rezultatov. Fanfare so naznanile prihod nove moštne d'čve, in sicer si je ta naslov za eno leto priborila Kristina Adamič iz Bistre v občini Črna na Koroškem. V predstavitvi je povedala, da prihaja s turistične izletniške kmetije, doma pomaga pri opravilih, rada peče torte, igra citre, po poklicu je turistični tehnik, sedaj pa študira še ekološko kmetijstvo v Mariboru. Sledila sta predaja venčka in povabilo na ples.

Da je vse potekalo prav, je poskrbela komisija v sestavi: Silva Krevzel, Rudi Vogel in Konrad Dihpol.

Za prvo lakoto so bila na mizah pripravljena jabolka, potem pa je sledila slastna večerja in sicer »andrejev talir«, ki je naša stalnica. Za ples in zabavo do jutranjih ur je poskrbel ansambel Igor in zlati zvoki. In verjemite, bilo je veselo druženje ob plesu in klepetu med prijatelji in spoznavanju nove moštne d'čve.

Kristina Adamič,
moštna d'čva 2008

Koroški župani med novoizvoljeno
in prejšnjimi moštnimi d'čvami

Pa so ga dobili - asfalt

Kristl Valtl

12. oktobra je bila res lepa, nepozabna in vesela nedelja, ko so se ljudje zbrali na Pernatovi ravni, da so doživeli trenutek, ko so prerezali trak in odprli prvo asfaltno cesto do Treh kraljev.

Dostojno in zares slovesno so se pripravili na ta dogodek. Sleherni obiskovalec, domačin ali slučajni »mimohodec«, je dobil kozarček dobrega. Na ražnju so vrteli ovčko, bilo je veliko drugih dobrot, manjkalo ni niti pravega domačega mošta in dobre volje. Najslavnejši trenutek rezanja traku so prepustili dvema domačima fantičema, saj je mladim in

Trak je prerezal Pernatov sin

tistim v zibelkah namenjena cesta, da bi ostali in obstali na teh lepih planinskih kmetijah. Župan Radelj in najstarejši krajan sta fantoma praktično samo pomagala. Ker imajo v kraju Trije kralji tudi svojo skupino strelcev z možnarji, so tudi ti fantje in možje utrdili cesto s strelci iz možnarjev. »Tako se za vse to spodobi!« so rekli. Zatem je sledilo petje, prijetno druženje s harmoniko in načrtovanje, kako naprej.

Trije kralji so izjemno lep planinski kraj, posejan s kmetijami in lepimi gozdovi, ki se bočijo nad Radljami, na severnem boku mejijo na Avstrijo, kar nam pove, da so bili skoraj stoletje nekako enoroki, saj jim je manjkal sosed, pa še obmejna stroga zapora in omejitve gibanja so jih trle. Z dolino jih je vezala prvotno le slaba

furmanska pot po Radeljskem jarku. Gozdarji so ta jarek v začetku šestdesetih let nekako »porihitali« in vsaj v poletnem času je tu stekel kamionski in traktorski prevoz.

Marsikdo še pomni, kako so dekleta dala v cekar čevlje, da so v gumijastih škornjih prehodila greben in se šele v dolini nekako bolj dostojno obula, da se vsaj na kilometer ne bi opazilo, da nosijo planinske čevlje. V zimskem času je bil ta greben skoraj neprevozen zaradi plazov in ledu. Ko je konec šestdesetih let neurje takrat še novo cesto skoraj uničilo, so se popravila lotili gozdarji in kmetje. Navkljub vsem težavam smo veseli, da je večina ljudi tu zdržala, kraj se ni prehudo praznil. Že pred dvema letoma so se odločili, da bodo asfaltni trak speljali po gozdno kamionski cesti na muško stran, kjer je lega bolj sončna in suha. Skupaj s tistim delom, ki so ga potegnili od Mute,

je to petkilometrski krak asfalta. To je malo, porečete, vendar je to velika pridobitev za tukajšnje ljudi. Projekt je sofinancirala občina Radlje, tudi z denarjem iz evropskih skladov, v bodoče pa ostaja načrt, da bi asfaltni trak pripeljali povsem na vrh do kmetije Odernik, od koder je le še borih sedemsto metrov do lepe asfaltno povezave na avstrijski strani. Tudi v tej smeri se giblje kanček pričakovanj za prihodnost teh krajev in za Evropo, saj smo pred malo manj kot stoletjem bili vsaj gospodarsko in deloma tudi kulturno skoraj enaki, povezani, močnejši z večjo močjo preživetja v planinah. Tako je pač v teh krajih, kjer so doma dobri in potrpežljivi ljudje.

Franc Oderlap na večeru Treske

Milena J. Cigler

V soboto, 25. 10. 2008, je v gostilni Krebs v Mežici potekal zanimiv večer, ki bi mu težko rekli literarni večer, saj nas je s pripovedovanjem o svojih alpinističnih podvigih razveseljeval Franc Oderlap. Kdo ga ne pozna? Spremljevalec Dava Karničarja na vrhovih vseh kontinentov, kjer je slednji smučal, Franc pa plezal. Pa spet na odpravah, najbolj zanimivi, o katerih je bilo tudi govora na tem večeru, sta bili odpravi na Broad Peak (Široki vrh) in Falčan Kangri (tudi K2) v Pakistanu. Franc je tudi vodja Gorske reševalne službe na Koroškem in je edini Slovenec, ki je osvojil najvišje gore vseh celin.

Ideja za ta zadnji podvig se je porodila pred tremi leti. Prvotno je bila to slovensko-avstrijska himalajska odprava v pakistanski del Himalaje. Odpravo so sestavljali: Franc Oderlap, Franc Pepevnik (Šentjur), Rok Maček (Velenje), Klaura Fritz (Avstrija), Hans Cristian (Avstrija) Maurizio Lopez (Mehika) in Badia Bonilla (Mehika). Franc je zelo zanimivo opisoval vtise, tudi tiste o deželi, na katere vrhove so pozneje plezali. Prikazal je Pakistan kot deželo izredno prijaznih ljudi kljub revščini, zaostalosti in nemirom. Vse poklice zasedajo moški, ženske so zakrite in v javnosti ne nastopajo. Tako na ulici kuhajo, prodajajo, vozijo in strežijo izključno moški. Tudi o vremenu v Pakistanu je povedal, da je izredno slabo. Napram kitajskemu ali indijskemu delu Himalaje, kjer je obilo sonca, je tu tri dni sonce, sedem ali deset dni pa dež. Nad vrhovi se nenehno vlečejo megle. Vreme jim je tudi preprečilo osvojiti vrh. Povedal je, da je v Pakistanu zelo strog vojaški režim in da so imeli na vsakem koraku policijo. Kot vodja odprave je moral ob prihodu izpolniti cel kup obrazcev o prijavi, pridobiti dovoljenja za vstop, ob odhodu pa izpolniti odjavne obrazce, oddati poročila itn. Vojaški spremljevalec je bil ves čas z njimi, vendar jim ni delal težav in je bil soliden, vse odprave pa nimajo takšne sreče. Nosači niso opravili svoje naloge in so bili po Francovem mnenju »zgrešena investicija«, saj si niso mogli pomagati z njimi. Večinoma pa se ogromno moških v najboljših letih in tudi mlajših udinja za nosače, saj to pri njihovi revščini predstavlja lep zaslužek, seveda pa brez

Francu Oderlapu so člani Treske podarili cepin

pogajanj ne gre. Pogajali so se tudi s šoferji, ki natlačijo svoje džipe do take mere, da je vožnja po ovinkasti cesti nad sotesko, v kateri rojni hudournik v velikosti naše Drave, bolj nevarna kot pa vzpon na osemtisočaka. No, kljub temu, da je že precej vozil zgrmelo v te soteske, so se srečno pripeljali do mesta, kjer so postavili bazni tabor.

V dobrem mesecu, kolikor časa je trajala odprava, skoraj niso videli zelenila, saj so v tem času napredovali do višine 7.800 m in zelena odeja je bila le na začetku. Povedal je, da je potem ko se je vrnil domov, ves srečen iz helikopterja opazoval našo čudovito zeleno deželo, saj se mu je duša spočila ob tej lepoti.

Vseh čudovitih slik, ki nam jih je prikazal na Večeru ob treski, seveda ne morem predstaviti bralcem Viharnika. Gore Himalaje v Pakistanu, če je vreme ugodno, so fenomenalno lepe, prave krasotice. Naj povem tudi, da nam je nazorno razložil, kako alpinisti osvajajo vrh, kako se vračajo nazaj v bazni tabor in na vmesne tabore, kjer prespijo in se dvignejo, če jim vreme dopušča, spet nekoliko višje, drugi dan spet nazaj in tako dalje in tako naprej. Vse to zaradi prilagajanja na redkejši zrak. Povedal je, da on z zrakom ni imel težav, kar je velika sreča zanj.

Mehičana sta se menda priključila kasneje in menda so se zelo dobro ujeli in razumeli.

Omenil je še prijateljstvo z Davom Karničarjem, s katerim sta skupaj osvojila kar lepo število vrhov, s katerih je Davo potem smučal.

Tako se je večer počasi prevesil v noč, mi pa smo še kar poslušali Franca, ki se je razgovoril tudi, ko je bilo že konec slik. Člani Treske so mu podarili lep cepin, ki ga je oblikoval Jani Grauf iz Mežice. Cepina je bil Franc zelo vesel in pošalil se je, da je že mislil prenehati z alpinizmom, a sedaj, ko ima cepin ...

Noč čarovnic

Alja Zorman

Praznovanje noči čarovnic izhaja iz starega keltskega običaja. Kelti so verjeli, da je 1. november začetek novega leta, da na predvečer tega prehoda pridejo na zemljo vsi duhovi in mrtvi ter da naokoli letajo čarovnice. Kasneje je pri Angležih ob sprejetju krščanstva postal ta dan »Hallowe'en«, kar je skrajšano iz »All Hallow Even« večer vseh svetih. Z irskimi izseljenci pa se je »halloween« udomačil v Ameriki, kjer so ga zaradi fantazijske pisanosti kmalu prevzeli še drugi evropski izseljenci v ZDA in Kanadi.

Halloween v ZDA praznujejo predvsem otroci, ki našemljani v čarovnice in duhce na predvečer praznika hodijo od vrat do vrat z besedami »Trick or treat«, kar pomeni vabilo k darovanju, sicer naj bi dom zadela nesreča. Po domovih jih obdarijo z bonboni, dobijo pa lahko tudi denar. Praznik zaznamujejo črna in oranžna barva, buče, maske in sladkarije. V ZDA noč čarovnic na ta način slavijo od leta 1921.

V Sloveniji se je noč čarovnic, tako imenovani komercialni pojav, ki smo ga v drugi polovici devetdesetih let 20. stoletja začeli prevzemati iz angleško govorečih dežel, že dobro uveljavila. Tako kot vsako leto niti letos ni manjkalo majhnih čarovnic, plastičnih buč in drugih izdelkov, ki so na policah prodajalnih čakali na kupce. Tudi pri nas hodi vsako leto več otrok, oblečenih v

čarovnice, trkat na vrata in pobirat darove, zlasti v okolici mest.

Ali to pomeni, da smo noč čarovnic dejansko prevzeli od Američanov? Naši etnologi opozarjajo na nekatere pojave v tem jesenskem obdobju, ki so v slovenski dediščini znani že od nekdaj, vendar pa niso imeli neposredne povezave z »nočjo čarovnic«, kot jo poznamo danes. Tako so npr. že nekoč v času pobiranja pridelkov v panonskem delu dolbli buče. Zadnja leta buče dozorevajo hitreje in jih pobiramo že sredi septembra, v marsikaterem slovenskem kraju nato priredijo razstavo buč, marsikateri vrtovi so okrašeni z bučno dekoracijo, z lutko ženske in moškega, narejene iz vreč, napolnjenih s senom, okoli pa razporedijo jedilne buče različnih velikosti, oblik in barv. Nekatere šole po Sloveniji v dnevih pred nočjo čarovnic organizirajo različne delavnice, na katerih otroci izrezujejo buče ali pa že izrezane prinesejo s seboj, da potem tekmujejo, čigava je lepša.

Na balkone, okna ali vhodna vrata ljudje 31. oktobra postavijo izdolbeno bučo z izrezanimi očmi in usti, v njeni notranjosti pa prižgejo svečo. Navdušenje nad nočjo čarovnic pri nas iz leta v leto narašča, ali to pomeni, da smo ta pojav dejansko prevzeli od Američanov, pa presodite sami.

Šentanelski zvonik je prenovljen

Gorazd Mlinšek

Koroška je slikovita dežela, kateri dajejo poleg slikovite krajine veliko vrednost številni sakralni in drugi zgodovinski spomeniki. Korošci se lahko pohvalimo z najvišje ležečo cerkvijo v Sloveniji, cerkvijo sv. Uršule, ki stoji pod samim vrhom Uršlje gore. Z gore je lep razgled na slikovito panoramo na vse strani Slovenije.

Z vrha Uršlje gore lahko planinci severozahodno na južnih obronkih Strojne opazijo hribovsko vas Šentanel, ki je dobila ime po cerkvi sv. Danijela. Cerkev ima 53 metrov visok zvonik, pokrit z macesnovimi škodlami. V več kot stopetdesetletni zgodovini je bila cerkev večkrat obnovljena nazadnje fasada zvonika in kasneje ostali del cerkve med letoma 1960 in 1970. Po več kot štiridesetih letih so se Šentanelci in drugi farani odločili ponovno obnoviti fasado zvonika. Pod vodstvom Zavoda za kulturno dediščino je bil izdelan projekt

obnove. Za izvajalca del je bilo izbrano podjetje Meža s Prevalj, družno pa so pod vodstvom prizadevnega predsednika sveta krajevne skupnosti Šentanel Marjana Sonjaka farani zavihali rokave in skrbeli, da je bila okolica cerkve tudi med obnovo zvonika vedno urejena. Kmetje šentanelške fare so darovali macesnov les, katerega so pri kmetu Pečniku iz Šentanela razrezali in pripravili za kritino. Potrebno je bilo postaviti skoraj 50 metrov visok oder, da so krovci lahko na novo pokrili zvonik. Nato so zidarski in pleskarski mojstri odstranili staro fasado, na novo na star način ometali zvonik, ga pa pobarvali in se lotili umetniškega dela. Sledil je zaris cerkvenih ur in vogalnih ter prečnih ornamentov, katere so pobarvali s čopičem. Šentaneljska cerkev je z obnovljenim zvonikom prava lepota na robu že več kot trideset let po kmečkem turizmu poznane koroške vasi. Po končani obnovi so šentanelci organizirali pravo slavlje. 5. oktobra 2008 je namesto mariborskega škofa Franca Krambergerja, ki je bil službeno odsoten, zvonik župnijske cerkve Sv. Danijela blagoslovil kanonik Janez Lesnika. Cerkveni obred je bil tudi kulturno obarvan. Pod zvonikom je zaigrala prevaljska godba, zapel je pevski zbor, gostje pa smo bili postreženi z jedačo in pijačo. Svečan dogodek so poleg šentaneljskih zvonov oznanili tudi mežiški strelci z možnarji.

Pohod miru na Kremžarico

Mirko Tovšak

Slovenj Gradec, mesto miru, pripravi vsako leto kar nekaj prireditev, ki so posvečene praznovanju dneva OZN. Poleg osrednje proslave, ki je bila letos v športni dvorani v Slovenj Gradcu, organizirajo še tek miru ter planinski pohod miru na Kremžarjev vrh.

Ta pohod je bil v nedeljo, nanj pa so bili povabljeni poleg slovenjgraških planincev še planinci sosednjih društev, otroci iz osnovnih šol in drugi ljubitelji rekreacije. Na ta način smo skupaj počastili praznik te velike mednarodne organizacije. Zjutraj smo se zbrali pred gostiščem Bellevue na Legnu, kjer nas je pozdravil župan mestne občine, sedaj pa tudi poslanec v državnem zboru g. Matjaž Zanoškar. V svojem pozdravu je še posebej pohvalil člane slovenjgraškega planinskega društva, ki so v zadnjem času temeljito obnovili kočjo pod Kremžarjevem vrhom. Nato smo se v lepem sončnem vremenu podali proti Kremžarici, kjer smo v spomin na ta dogodek prejeli tudi spominske majice. Ob vrnitvi smo se nekaj časa zadržali še na Glavnem trgu v Slovenj Gradcu, kjer je bil zaključek teka miru, ki ga prav tako ob praznovanju dneva OZN vsako leto prirejajo domačini.

Tudi na Glavnem trgu, kjer je bil start Teke miru, je bilo živahno

Med pohodniki je bilo kar nekaj članov Društva diabetikov iz Slovenj Gradca

Kolona pohodnikov na poti

Mednarodna folklorna prireditvev »Koroška gauda«

Gorazd Mlinšek, predsednik KD Gozdar

Kulturno društvo Gozdar in občina Črna na Koroškem ob pomoči Zveze kulturnih društev Črna na Koroškem v času Turističnega tedna že vrsto let organizirata mednarodno folklorno prireditev, imenovano »Na gaudi se dobimo«. Prireditvev je bila uvrščena v koledar CIOFF (mednarodna zveza folklornih in drugih tradicijskih skupin). Na pripombo omenjene organizacije, da je naslov mednarodnega folklornega srečanja predolg, so letošnjo prireditev preimenovali v »Koroška gauda«.

Po pravilniku CIOFF mora festival potekati vsaj dva dni, zato se je organizator vedno povezal s katero od sosednjih občin, z Zvezo kulturnih društev in s folklornimi skupinami, da so organizirali en nastop v njihovi občini. Letošnja prireditev je potekala v Slovenj Gradcu in v Črni na Koroškem. Slovenjgradčanom sta se 16. avgusta na grajskem dvorišču Rotenturna predstavili italijanska folklorna skupina Le Gemme del Maltese in Folklorna skupina Majsterski iz Mislinje. Italijanske in domače umetnike je pozdravil župan mestne občine Slovenj Gradec Matjaž Zanoškar. Kljub zelo dobri reklami in odlični organizaciji je bila prireditev slabo obiskana. Vsi, ki so si jo ogledali, so uživali ob temperamentnih ljudskih plesih osrednje Italije in obujali spomine na čase, ko so se ob zvokih frajtonarice zavrteli takrat še mladi bice in dediji. Italijanski gostje so prišli v Slovenijo iz San Massima (okoli 100 km oddaljen kraj od Rima) že nekaj dni pred prireditvijo in se nastanili v Šentanelu. Pri Marinu so jih poleg predstavnikov črnjanskega Kulturnega društva Gozdar in občine Črna na Koroškem pozdravile plesalke in plesalci šentanelške folklorne skupine, ki so gostom tudi zaplesali. Italijani so v prostih dneh spoznavali Koroško; podali so se v podzemlje Pece (Rudnik Mežica), uživali ob Ivarčkem jezeru, zapravili nekaj evrov na kramarskem sejmu v Črni na Koroškem in pod strokovnim vodstvom spoznali Slovenj Gradec in njegovo zgodovino. Črno so spoznavali kot gostje KD Gozdar v času osrednje prireditve »Koroška gauda«. V Črni na Koroškem smo jih sprejeli 16. avgusta.

Osrednja prireditev »Koroška gauda« je

potekala 17. avgusta 2008. Številnim gledalcem so se predstavile naslednje folklorne skupine: Folklorna skupina Le Gemme del Maltese iz San Massima iz Italije, veteranska FS ŽKUD Tine Rožanc iz Ljubljane, FS Galicija iz Galicije (občina Žalec), FS KD Gozdar iz Črne na Koroškem. Vse nastopajoče je sprejel župan občine Črna na Koroškem Janez Švab in jih po kratkem kulturnem programu povabil na zakusko. Ljubljanska folklorna skupina, katero sta spremljala Magdalena Tovornik, predsednica Zveze tradicijskih skupin Slovenije (slovenski CIOFF), in dr. Bruno Ravnikar, mednarodno priznani strokovnjak na področju folklorne, so si ogledali etnološki in rudarski muzej. Folklorno skupino iz

Galicije smo peljali v čudovito alpsko dolino Toplo pod sam vrh Pece. Pri Fajmutu so jih lepo sprejeli.

V popoldanskem času so se vse folklorne skupine predstavile Črnjanom in drugim gostom na povorki po Črni, zatem pa zaplesale še v kulturnem domu. Uradni del prireditve smo zaključili s prijetnim kramljanjem ob večerji.

Z mednarodno folklorno prireditvijo »Koroška gauda« se je zaključil 53. turistični teden v Črni na Koroškem. Hvala vsem, ki ste finančno ali kako drugače pomagali, da je kulturna prireditev uspela. Ta prireditev se je zelo dobro prijela in je med najbolj obiskanimi prireditvami Turističnega tedna v Črni na Koroškem.

FS ŽKUD Tine Rožanc iz Ljubljane se je na Koroški gaudi v Črni na Koroškem zavrtela po belokrajnsko

Italijanski folklorni skupini so za dobrodoščilo zaplesali pri Marinu v Šentanelu domačini

Na Koroški gaudi je zaplesala folklorna skupina Le Gemme dedel Matese iz San Masima (Italija)

FS Galicija iz Galicije (občina Žalec) je bila živahna tudi v Črni na Koroškem

Razstava ob deseti obletnici smrti Jožeta Tisnikarja

Stanko Hovnik

V prostorih Koroške galerije likovnih umetnosti Slovenj Gradec je bila 17. septembra 2008 otvoritev razstave ob 10. obletnici smrti umetnika Jožeta Tisnikarja. Razstavljeni niso le njegova dela, temveč tudi dela iz zbirke *Hommage* slikarju Jožetu Tisnikarju, skupaj 65 umetnin.

Predstavlja se pet avtorjev: Herman Pivk, Mirsad Begič, Zdenko Huzjan, Roberto Kusterle in Dragiša Modrinjak. Zbirka Tisnikarjevih del KGLU obsega 58 kosov: 40 slik, 17 risb in grafično mapo, ki so le delček velikanskega opusa, katerega osrednja ikonografska tema je smrt. Prosektura je bilo Tisnikarjevo delovno mesto in obenem njegov atelje, je ob otvoritvi razstave povedala in tudi v spremljevalnem katalogu, vodniku po razstavi, zapisala kustosinja Katarina Hergold Germ. Da gre za edinstveno likovno izpoved, ki ji ni primerjave niti v svetovnem merilu, je menil direktor KGLU Marko Košan. Tisnikar pretresa, tudi prebuja, je leta 1986 dejal Menaše.

Barvam je na nek način odvzemal krono, jih med delom prekrival z nešteti zatišanimi plastmi in jih končno definiral z zelenkastimi, modrikastimi in rjavimi toni, je ob razstavi povedal akademski slikar Benjamin Kumprej in se vprašal, ali bi lahko Tisnikar za nas sploh naredil še več. Čas je, da se z distanco ozremo na dediščino, ki nam jo je pustil, je menila Judita Krivec Dragan z Ministrstva za kulturo.

Kaj imajo skupnega Herman Potočnik, obeležje na slovenjgraškem krožišču in izgradnja gospodarskega središča na Koroškem

Alja Zorman

Herman Potočnik - Noordung se je rodil 22. 12. 1892 v Pulju kot sin slovenskih staršev. Hermanov oče Jožef Potočnik se je rodil na Razborju pri Slovenj Gradcu in je služboval kot zdravnik in visoki mornariški častnik v

avstro-ogrski mornarici. Mati Minka, rojena Kokošinek, je bila hči znanega trgovca z vinom iz Maribora. Ko je oče leta 1894 umrl, se je mati z otroki preselila nazaj v Maribor, zato je Herman preživel otroštvo in mladost na Štajerskem.

Herman se je šolal na vojni tehniški akademiji na Moravskem. Akademijo je zaključil kot strokovnjak jeklenih konstrukcijskih objektov s činom poročnika. Ko se je začela vojna, je moral na fronto kot strokovnjak za mostne in železniške gradnje. Bojno polje je zapustil z neozdravljivo tuberkulozo. Kljub temu da je bil po vojni invalidsko upokojen, je leta 1925 sklenil študij strojništva in elektrotehnike na dunajski univerzi in postal specialist za raketno tehniko. Vročično vizionarstvo, ki je ves čas ostajalo pod nadzorom Hermanovega inženirskega znanja, matematičnega, risarskega in tehničnega talenta, je nadomeščalo časovno stisko, ki mu jo je dodelilo življenje. Umrl je na Dunaju, star šestintrideset let.

Hermanovo delo

Herman Potočnik, znan pod psevdonimom Noordung, je bil pionir vesoljskih potovanj. Med drugim je izračunal tudi orbite za geostacionarne satelite, brez katerih si danes skoraj ne moremo več predstavljati življenja. So namreč ključnega pomena za brezžično telefonijo in satelitsko prenašanje TV-slike. Konec decembra 1928 je v Berlinu v nemščini izšla edina Potočnikova knjiga *Problem vožnje po vesolju raketni motor*. Najpomembnejša mesta v Potočnikovi knjigi obravnavajo vzlet, let in vrnitev vesoljske rakete, ki jo je avtor že obravnaval v obliki raketoplana, reakcijski pogon pa je v mnogih inačicah predlagal tudi za zemeljski zračni promet. Po nadrobni preučitvi v grobem prikazane tematike je Potočnik začrtal tudi strateški načrt za prodor v vesolje. Predlagal je zemeljsko šolanje vesoljcev v simulatorjih za velike pospeške, postopno preizkušanje vesoljskih raket najprej brez posadke in nato z njo, vrnitev rakete najprej s padalom, nato s krili in v drsnem letu.

Vrsta uglednih strokovnjakov s področja raketne in vesoljske tehnike ter astronomike je zelo laskavo ocenila njegovo življenjsko delo. S svojimi številnimi idejami je Potočnik postal eden od utemeljiteljev astronomike (kozmonavtike).

Noordungovo obeležje na slovenjgraškem krožišču

Pred nedavnim je bilo v slovenjgraškem krožišču postavljeno obeležje v spomin na življenje in delo Hermana Potočnika - Noordonga, na katerega psevdonim se nanaša tudi izgradnja gospodarskega središča koroške regije. Obeležje predstavlja vesolje, katerega del smo. Na kovinskih ceveh so napisana imena planetov in na eni od elips je izpisano 35 900 000 m, kolikor naj bi bil po revolucionarnih izračunih Hermana Potočnika oddaljen od zemlje v vesolju stacionarni satelit, njegov temeljni izum. Avtor spominskega obeležja, akademski slikar in kipar Darko Golja, je dejal: »Menim, da bi bilo neprimerno, da bi za obeležje takšnega vizionarja, kot je bil Herman Potočnik, delali kopije njegovih objektov, saj sem prepričan, da če bi živel danes, bi jih delal precej drugače. Bistvena pri njegovem delu se mi zdi ugotovitev, da se da v vesolju bivati in po njem tudi potovati, pri tem pa je potrebno poznati in upoštevati mnoge zakonitosti, ki jih je prav on prvi raziskoval in utemeljil.«

Izgradnja gospodarskega središča Noordung na Koroškem

Glede na že povedano o velikem vizionarju tako ni naključje, da bo

gospodarsko središče na Koroškem prevzelo njegov psevdonim Noordung. Kajti izumiteljevo temeljno izhodiščno razmišljanje je bilo, kako omogočiti človeštvu potovanje in bivanje v vesolju z namenom izboljšanja kvalitete bivanja na zemlji.

Izgradnja gospodarskega središča Noordung je eden izmed šestnajstih projektov v Sloveniji, ki kot del resolucije o nacionalnih razvojnih projektih 2007–2023 temeljijo na Strategiji razvoja Slovenije. Cilj vzpostavitve gospodarskega razvojnega središča na Koroškem je povečanje inovativne sposobnosti in

doseganje razvojnega preboja regije. Večina Koroške pokrajine se namreč uvršča med območja s posebnimi razvojnimi problemi zaradi visoke stopnje registrirane brezposelnosti in visokega deleža kmečkega prebivalstva. Izgradnja gospodarskega središča Noordung je projekt, ki bo združeval, zagotavljal in razvijal mrežne regionalne podjetniške inkubatorje, tehnološki park, visokošolsko središče, industrijsko-logistične cone in tehnološko razvojni center na območjih občin Slovenj Gradec, Ravne na Koroškem, Dravograd in Radlje ob Dravi.

Berejo tudi na domu

Nataša Konečnik Vidmar

V Knjižnici Dravograd so organizirali branje na domu. Berejo oskrbovancem Doma svete Eme v Šentjanžu, in sicer vsak torek od 14. do 15. ure. Vsak ponedeljek od 16. do 17. ure berejo stanovalcem

Bivalne skupnosti Sonček – Zveze društev za cerebralno paralizo Slovenije.

Po želji na domu berejo slepim in slabovidnim. Vse storitve so za uporabnike brezplačne. Kdor želi izkoristiti te storitve, naj pokliče na telefonsko številko 02 87 10 760.

POPRAVKI

V prejšnji številki Viharnika nam jo je kar dvakrat zagodel tiskarski škrat.

V besedilu Jožefe Hovnik pod naslovom *Zgodba moje tašče na strani 32* je v prvem stavku napačno zapisano ime tašče. Pravilno bi se stavek glasil: *Moja tašča Marija Močilnik se je rodila leta 1904.*

Na strani 37 je v Zahvali za Ivana Šurca iz Tomaške vasi napačno zapisan priimek Štruc.

Svojem Ivana Šurca se globoko opravičujemo, prav tako avtorici besedila *Zgodba moje tašče Jožefi Hovnik ter seveda bralcem Viharnika.*

Uredništvo

Recikliranje za nasmeh

Nataša Konečnik Vidmar

Koroška osrednja knjižnica dr. Franca Sušnika Ravne na Koroškem je organizirala brezplačno zbiranje kartuš za dobrodelni namen. V zbiralno škatlo v avli knjižnice lahko odložite izrabljene laserske kartuše, kartuše za fax in kartuše za brizgalne tiskalnike. Vsaka reciklirana kartuša pomeni donacijo za Društvo za pomoč trpečim in bolnim Rdeči noski, hkrati pa je prispevek k ohranjanju čistega okolja.

Jesensko koledarski »sveteci« v kmetijstvu

Stane Sajevec

Ker sem kot otrok živel v libeliški fari pri svojem dedku in stari teti, ki je bila rojena 1878. leta in se je ta generacija še ravnala po spremljanju letnih časov po »kvatirih«, to je po letnih trimesečjih in godovih svetnikov, sem si tudi zapomnil zaporedje jesenskih koledarsko-vremenskih »svetecev«:

- sveti Luka – 18. oktobra v klet pokuka; če so že poljski pridelki pospravljeni v njej. Če ne, jih je potrebno s polj nemudoma pospraviti predvsem kapustnice;
- sveti Klemen – 23. novembra klet zaklene, vsi poljski pridelki morajo biti že shranjeni v njej;
- sveta Katarina – svet odene z belino snega po 25. novembru.

Okoli teh svetnikov se je na kmetih odvijalo resno kmečko delo in opravila v skladu z jesenskim letnim časom. Otroci pa smo nestrpnost čakali naslednje dobrodelne svetnike:

- svetega Miklavža na dan 6. decembra s »parkelnom«, ki je običajno rogovilil z verigo za postavo svetega Miklavža. Tak običaj so nam odrasli priredili še leta 1945 v dvorani Rinkove (Cehnerjeve) gostilne v Libeličah. Od Miklavža smo dobili darove v papirnatih vrečkah, v katerih je bilo nekaj orehov, nekaj suhega sadja in nekaj jabolk ter tu in tam še kako trdo pecivo. Ker sta »parkelja« na odru preveč »zarogovilila«, sem nekoliko poskočil, skoraj padel ter razsul vsebino vrečke. Ujel sem se za »parkljevo« masko in mu jo skoraj potegnil z glave, s tem pa sem povzročil smeh v dvorani. V »parkeljna« na moji levi je bil oblečen poštar Jože Samec, katerega sem prepoznal po glasu, saj smo otroci redno hodili po poštni pošiljke, da smo jih takrat razdelili sosedom po hišah na naši poti v šolo in domov;
- sveti Ambrož nam je bil takrat še kot otrokom manj znan, vedeli smo, da je eden izmed dveh jesenskih dobrih svetih mož, ki goduje na dan 7. decembra in da ga povezujejo s čebelami in sladkim medom, ki smo ga takrat imeli za domače zdravilo ob pojavu jesenskih in prehladnih boleznih dihal. Šele kasneje, kot čebelarja, me je pričel krščanski svetnik Ambrož bolj zanimati, ker je zavetnik čebel in čebelarstva.

Sveti Ambrož kot čebelarški zavetnik

Valerius Aurelius je bil rojen leta 339 našega štetja v Trieru. Študiral je pravo in bil leta 370, ko je bil star nekaj več kot 30 let, postavljen za cesarskega namestnika zgornje Italije s sedežem v Milanu. Takrat so v praksi krščanskih skupnostih svoje verske voditelje volili in ne imenovali po teokratskem postopku sedanjega obreda in ceremonije.

Visoki državni uradnik, cesarski namestnik, izpolnitveni pomočnik rimskega cesarja združitev »trona« in oltarja v eni osebi Valerius Aurelius si je zaradi svojih izrednih govorniških, pisateljskih, državnih in versko voditeljskih sposobnosti privzel pogansko simbolno ime Ambrosius ali po naše Ambrož, kot milanski škof. Te svoje spretnosti je zelo uspešno izkoristil na obeh področjih svojega voditeljstva. Ker je bolj znano njegovo cerkveno delovanje, mu pripisujejo, da je v cerkveno službo kot cerkveni učitelj vpeljal zelo pomembne elemente javnega vplivanja na verno občestvo.

- Bil je odličen cerkveni govornik ali pridigar, ki so mu tekoče šle lepe in sladke besede iz ust, kar so primerjali s tekočim medom bil je pravi cerkveni sladkoust. Bil je tudi odličen pisec cerkveno ideoloških spisov zgodnjega zahodnega rimskega krščanstva in dobil je častni naslov »doctor mellifluus« medeno sladek učitelj.

Stari spomini

Štefka Melanšek

Leta 1943 je v Plešivcu službo logarja opravljal Jožef Ojcilj. Spoznala sem ga na Kopi, kjer sem kot ena izmed 28 žensk in 2 fantov pomagala pomlajevati gozdno površino. Ker smo na delo prihajali iz okoliških bolj oddaljenih krajev (iz Zavodnje, Starega trga, Podgorja in Razborja), smo nekateri bivali in si kuhali kar v Plešivcu, kjer je bila nekdanja kovačija. Spali smo na posutem senu na »gumni«.

Vsak dan smo sadili sadike, ki smo si jih že zjutraj pripravili v lonce na Vernerškem vrtu. Delo je bilo takrat slabo plačano, a nam je zagotavljalo vsaj nekaj prihodka. Jožef Ojcilj je preverjal, kako poteka sadnja, tako da je vsako sadiko nalahno potegnil za vrh in če je katera popustila,

Pripisujejo mu predelavo poganskih spisov tiste dobe Publiusa Vergiliusa (Vergila) Mara (7019 pred Kristusom) iz zbirke »Georgica« (Slava kmetijstvu in predvsem čebelarstvu).

Tretja sposobnost svetega Ambroža je bila v tem, da je v krščansko liturgijo znal uvesti himničnost ali svečano petje pri verskih obredih po vzoru svatovskih pesmi pred razdevenjem neveste. Bil je celo komponist napevov za cerkvene obrede, ki jih je sam vodil, bil je vsestranska osebnost svojega časa, cerkveni učitelj in voditelj iz poganskega obdobja v rimskem imperiju v zahodnem rimskem krščanstvu. To pa je že preprosti sveti Peter vedel, da je od tam, kjer je moč rimski cesar lažje širiti ideologijo in verstvo »najprej milom, potem pa tudi silom«, zato je bil milanski škof in cesarski namestnik, vsestransko talentirana osebnost, živ primer te sposobnosti. Jezuitom je pokazal pot, da je treba poprej šolati kraljeve potomce, da bodo poznejši krščanski oblastniki ali se to ni tudi zgodilo Karantanskim slovenskim knezom okoli 350 let kasneje ... V tej zvitosti krščanske duhovščine temeljijo naše sedanje krščanske korenine. Ambrosia je bila v staroveški predrimski mitologiji hrana bogov preko nimfe Melitte, prirejena iz darov čebel, predvsem medu. Kot vidimo, sveti Ambrož ravno izviren ni bil, bil pa je zelo spreten demagog v službi starega zahodnega rimskega krščanstva. Še danes ga posnemajo. Sveti Ambrož je umrl 4. aprila leta 397 star okoli 60 let.

smo jo morali ponovno zagrebsti.

Ko na stara leta sedim pod košatim orehom in poslušam šumenje gozdov, se mi dozdeva, da mi prinašajo pozdrave od Ane Ravnjak, ki je včasih bila namestnica čuvaja gozdov. Bila je zelo spoštovana in prijazna do ljudi. Če je Ivan Nemčički kaj potreboval, jo je poklical po telefonu, ki je bil že pred vojno napeljan do Suhega Dola. Med vojno so telefonsko vezo uničili partizani.

Na sliki je še Kristavška stanovanjska hiša, ob njej stojijo domača hči Marija Slivnik, Franc Rebernik, Angela Rebernik in pa takratni logar v plešivskih gozdovih Jožef Ojcilj. Spredaj sta dva fanta, pastirja v Kristavcu, eden je Vili Kormanšek.

Pred 52. leti praznovala svoj osemdeseti rojstni dan

Rudi Rebernik

Naša babica Magdalena je bila dobra žena, spoštovana pri naših sosedih in znancih ter priljubljena v naši družini. Bila je babica moje žene. Pri nas je živel s svojim možem od prvih let po vojni, potem ko sta ostala sama na samotni kmetiji pri Krivonogu.

V tistih trdih časih prvih povojnih let je bila meni in moji ženi ter najinim otrokom vedno pripravljena pomagati s svojimi bogatimi izkušnjami, ki si jih je pridobila v življenju. Skusila je dve svetovni vojni ter veliko drugih življenjskih in družinskih težav, ki jih je morala premagovati, da je lahko preživela in vzgojila svojo številno družino.

Babica Magdalena je bila zelo pametna in razumna žena. Čeprav ni nikoli hodila v šolo, je zelo rada brala. Imela je naročen svoj časopis, Koroški vestnik, ki se je takrat dal kupiti pri nas, ter knjige Mohorjeve družbe in kakšne druge kmečke povesti, katere sem zanjo dobival v slovenjgraški knjižnici. V dolgih zimskih večerih pa je bila zelo vesela, če ji je kateri izmed njenih

pravnikov bral na glas, ker je imela sama že težave z vidom.

Rada je bila v veseli družbi, še posebej je bila vesela obiskov svojih otrok, vnukov in pravnikov ter prijateljev, s katerimi se je lahko pogovarjala in spominjala starih časov in dogodkov iz svojih mladih let, ko je živela in služila v Plešivškem gradu kot dekla pravega graščaka in lastnika Plešivca Martina Plešivčnika.

Za njeno 80-letnico, meseca julija leta 1956, smo ji na njeno željo pri nas doma pripravili družinsko srečanje in praznovanje, kar jo je zelo veselilo in osrečilo. Ob tej priložnosti je nastala tudi ta slika, s katero bi rad obudil spomine in ji izrazil hvaležnost za njeno ljubezen in dobroto, ki ju je takrat izkazovala naši družini. Vedno se je radi spominjamo.

Babica sedi v sredini, na njeni desni strani so sinovi Luka, Ivan in Jože.
Na levi strani so hčere Marija, Antonija in Angela. Ostali so njeni vnuki in pravniki, sorodniki, sosede in prijatelji.

Vabljeni na razstavo malih živali

Društvo gojiteljev malih živali Koroške vabi vse ljubitelje malih živali na ogled razstave, ki bo od 5. do 7. decembra v prostorih Kulturnega doma Kotlje. Starši, pripeljite svoje otroke, da se bodo seznanili s toplino malih prebivalcev, ki jih vzgajajo naši ljubitelji!

Vančy

Humor

Zlatko Škrubej

Okostnjak

Lojze vpraša prijatelja:

- Zakaj si okostnjak ne upa skočiti s stolpnice?
- To pa vem.
- No, zakaj?
- Zato, ker nima jajc.

Kazen

Lovska disciplinska komisija obravnava kmeta:

- Zakaj ste ustrelili zajca, če pa niste član lovske družine?
- Zato, ker je jedel moje zelje, čeprav ni član moje družine.

Primerjava

Prijatelj igra šah, pa eden reče:

- V življenju je pogosto tako kot pri šahu.
- No, kaj misliš?
- Dama gre večkrat za konja ...

Tudi res

Poročena moška se pogovarjata, pa reče eden:

- Ženske so kot njive.
- Kako to misliš?
- Bolj jih obdeluješ, bolj plodne so ...

Virus

Na moškem stranišču v gostilni je pisalo:

- Vrzite proč to, kar držite v roki! To je virus aidsa!

Dražji

Tone vpraša prijatelja:

- Ali veš, kateri možgani so cenejši?
- Ne vem, kako misliš?
- Ali ženski ali moški?
- Ne vem.
- Dražji so ženski.
- Zakaj?
- Ker so popolnoma nerabljeni.

Dobro ve

Nuni se vračata v mraku v samostan, ko ju napadeta dva mladeniča in ju zlorabita.

Prva sestra je med nasiljem molila:

- Oprosti jima, o, Bog saj ne vesta, kaj delata ...
- »Tiho bodi, moj točno ve!« se oglasi druga.

Gorenjec

Gorenjec pride domov in se začne samozadovoljevati. Potem stopi do hladilnika, vzame ven pol litra radenske in zamrmra:

- »Kako je življenje lepo, najprej prostitutke, potem pa še šampanjec ...«

Molk je zlato

Učitelj vpraša Klemena:

- Kaj veš o zlatu?
- ...
- Zakaj si tiho?
- Molk je zlato.

Martinček

Učitelj pri uri biologije vpraša Alena:

- Kaj je martinček?
- Krokodilov nezakonski sin v reji na Gorenjskem.

Padel je

Srečata se sosed, pa ena vpraša:

- Kako se je vaš sin odrezal na izpitu za pilota?
- Padel je.
- Na izpitu?
- Ne, iz letala.

Motilo bi ga

Prijatelj se pogovarjata pa reče eden:

- Nikoli ne bi hotel imeti žene, ki bi bila podobna meni.
- Zakaj pa ne?
- Motila bi me njena preteklost.

To ve

Hčerka, ki je študirala v Ljubljani, je za konec tedna prišla domov in rekla mami:

- Mami, noseča sem.
- Ojoj, pa vsaj veš kdo je oče?
- Ne. Vem le, da profesor matematike ni, tega so odpustili pred letom dni.

Tudi res

Lovca Karla vpraša lovski prijatelj:

- Zakaj, misliš, da teče zajec hitreje od lovčevega psa?
- Hm, ker zajec teče zase, pes pa za gospodarja!

Sreča

Mojca pride na obisk k možu, ki že ves mesec leži bolan v bolnišnici.

- Reče mu: »Srečo imaš, da si v bolnišnici.«
- Mož odvrne: »Srečo?«
- Žena: »Da, pojma nimaš, kakšna draginja je zunaj ...«

Zaostalost

Turista obiščeta eno od slovenskih vasi, pa reče eden:

- Tu so pa še zelo zaostali.
- Po čem to sklepaš?
- Otroci še vedno ubogajo starše.

Kratko

Teta pride na obisk in vpraša Mihca:

- Mihec, kaj boš ti, ko boš velik?
- Miha ...

Pozabljenost

Danica se usede v taksi in reče taksistu:

- Vozite okoli vseh trgovin tu okoli.
- Zakaj pa?
- Pozabila sem, kje sem parkirala avto.

Rešen problem

Žena pride z zdravniškega pregleda domov in reče možu:

- Zdravnik mi je predpisal svež planinski zrak.
- V redu, od danes naprej spiš na strehi.

Anton Pačnik

1934–2008

V poslednjem dnevu letošnjega julija so zaječale še stene Repnikove domačije, saj je v bolnišnici v Topolšici smrt zatisnila oči Antona Pačnika. Tej skromni hiški je bil zvest polnih 42 let, saj je zanj pomenila najlepši kotiček na svetu. Bolezen, ki mu je grdo požugala pred sedmimi leti, je po uspešnem okrevanju lani ponovno pokazala zobe. Zaman je bila njegova močna volja do življenja, zaman upanje njegovih najbližjih.

Mama Terezija, ki je rodila kar enajst otrok, je na Hriberškovi kmetiji v Veliki Mislinji 19. marca 1934 povila Antona. Z revščino se je fantič sprijaznil v otroštvu, v resnobo je njegovo mladost odela druga svetovna vojna. V spominu so mu ostali vojaki, ki so se radi zatekali pod strehe hribovskih kmetij.

Šolo je obiskoval v Mislinji, ko mu je življenje odmerilo šele štirinajsto pomlad pa se je že zaposlil na mislinjskem obratu gozdarstva. Holcerskim opravilom je ostal zvest do upokojitve, ki jo je dočkal leta 1984. Rad je imel to delo, saj ga je gozd s svojim bogastvom vselej privlačil, vonj po lesu pa ga je očaral na poseben način. Živeti z naravo je zato želel vse svoje žive dni. Ob pridnosti in predanosti gozdarskim in kmečkim opravilom je znal Anton prisluhnuti tudi srcu. To je začelo udarjati na poseben način, odkar se je zagledal v mlado Anico. Privlačnost je skovala ljubezen, ki je mladi par leta 1962 pripeljala pred oltar. Mladoporočenca sta zaživela v Ramšakovih bajti. Ob rojstvu otrok, ki so okronali njuno srečo, pa sta pomislila na prijetno družinsko ognjišče in po štirih letih kupila Repnikovo kmetijo. Anton bi najraje zavriskal ob rojstvu slehernega otroka, kar sedem jih je rodila njegova Anica. Da bi jim življenje rezalo debelejši kos kruha, kot ga je njemu, je po garanju v službi vsak dan prijel za delom še doma. Še brez štirih ali petih kravic ni šlo. Za košnjo je ob bližnjih robovih pohitel še na Črni vrh, a mu ob vsakodnevnih pridnosti življenje nikakor ni obračalo le sončnih strani. Bridko preizkušnjo je zanj pomenila smrt

hčerke Stanke takoj po rojstvu. Še huje ga je prizadela smrt sina Marjana, saj ga je skupaj s Tonetovo sestro ubila strela. Bolečje je zaječalo očetovo srce, ko se je z motorjem smrtno ponesrečil še sin Zdravko. Da je zmogel preboleti hude preizkušnje, se je zatekel k delu, tolažila ga je žena, ki mu je vselej trdno stala ob strani. Po svojih močeh sta mu pomagali hčerki, pa oba sina seveda tudi.

Po 40 letih službovanja so mu ob upokojitvi lahko našteali le 14 dni bolniškega dopusta. Seveda je Anton delo še vedno videl, saj mu zdravje ni obračalo hrbta. Ob urejanju okolice in skrbeh za krave je rad opravil še kakšno sečnjo. Več časa mu je ostajalo za sprehode. Hvaležen je bil razumevajočemu vodstvu mislinjske občine, ki mu je za zadnja leta uredilo stanovanje v dolini. Njegova leta so lepšali tudi vnuki. Huda bolezen pa mu je spremenila življenje. Po operaciji tumorja na pljučih šest let ni imel nobenih težav, lani pa se je spet znašel v bolnišnici, sledila so zdravljenja, ki pa niso bila dovolj močna; življenje se mu je izteklo.

Marjan Križaj

Jožef Golob

1924–2008

ODŠLA JE POMLAD, POLETJE, KMALU BO JESEN.
VSE PREMINE, ČAS ŽIVLJENJA KRATKO TRAJA.
MOČ NEKOČ SE VSAKEMU ZAMAJA.
SREČA BEŽNA JE KOT CVETJE MAJA.
VIDIM, KMET, TE V JUTRANJI ZORI,
KO SE SKLANJAŠ K ZEMLJI SVOJI.

V oktobru smo se za vedno poslovili od dragega moža, očeta in dedka Jožefa Goloba, po domače Bivčevega Pepija. Na Lomu nad Mežico se je leta 1924 mami Mariji in očetu Andreju rodil sin Pepi. Na kmetiji, ki je imela od vseh danih dobrin

le najlepši razgled na vse strani neba in okoliške doline, je raslo devet otrok. Pepi je kljub trdemu domačemu delu osnovno šolo obiskoval v Mežici. Kot šestnajstletnega fanta so njega in njegovo družino ob nastanku vojnih razmer pregnali in izselili v Slavonsko Požego. Po štirih letih izgnanstva so se vrnili na uničen in opustošen dom, na svojo zemljo. Mnogo naporov, vztrajnosti in pridnih rok je počasi vračalo skromno življenje in boljšo podobo Bivčevi domačiji.

Splet dolžnosti in okoliščin so v nekem trenutku dali Pepiju priložnost srečati njegovo bodočo ženo Miro Lenart, po domače Klančnikovo Miro iz Raduš pri Slovenj Gradcu. Tudi ona je bila hči kmečke družine, vajena vsakršnega kmečkega opravila. V kratkem obdobju poznanstva sta sklenila zakonsko zvezo, ki ju je družila sedeminpetdeset let.

Z mladimi močmi in potrebo po zaslužku je bil Pepi kar nekaj let dejaven tudi kot furman v rudniku Mežica. Še posebno veselje in zadovoljstvo je imel s konji, s katerimi je tudi spretno ravnal. Svoji družini, ki se je povečala za štiri otroke, je s priložnostnim delom, ki ga je opravljal čez mejo, omogočil nekoliko lažje preživljanje.

Vsa svoja leta je predano uresničeval osnovno pripadnost, naravnost in čut do rodne zemlje in kmetije. Z žulji in znojem sta z ženo Miro dajala domačiji lepšo in boljše prihodnost ter širše možnosti za nadaljnje življenje. Kljub mnogim križem ter boleči izgubi hčerke in sina nista nikoli klonila pod težo različnih bremen. Z upanjem sta uresničevala in izpolnila dane dneve. Sprejemala sta dobro in slabo, ki je bilo v različnih oblikah nekje stalno prisotno na njuni skupni poti.

V zadnjih desetih letih življenja je imel pokojni Pepi resne zdravstvene težave. Ob pešanju telesnih moči je zavzeto spremljal prizadevnost mlajše generacije. Sin Mirko z družino sedaj nadaljuje odloženo delo staršev, kar je tudi Pepiju dajalo notranjo umirjenost in zadoščenje.

Srce onemoglo je obstalo, ki je težko oralo, s trdom sejal in zadovoljno darovalo. Dan zahaja v večne dvore, zvon doni, svoj ave poje. Sklene kmet nad delom roki, k nebu vre mu vzdih globoki.

Žalujoci: njegovi najdražji

Rozalija Ovnič,
roj. Gorenšek

1922–2008

22. septembra smo se poslovili od naše drage mame, babice, prababice, sestre, tete in tašče, Rozalije Ovnič, rojene Gorenšek, ki je zadnjega avgusta dopolnila 86 let.

Med vsemi mejami, ki so postavljene človeku tako v mladih letih kot tudi v visoki starosti, je smrt dokončna. Ob vesti o nepričakovanem slovesu človeka, ki nam je bil blizu dolga leta oz. cela desetletja, se zdrznemo ter se v trenutku zavemo človeške krhkosti in minljivosti.

Nemi in nemočni smo obstali svojci ob žalostnem dogodku, ki nas je vse pretresel in prizadel.

Ko je naša mama pred šestimi leti v krogu svojih najbližjih in sorodnikov praznovala svoj osemdeseti rojstni dan, sem poudaril, da je to pomemben življenjski jubilej, ki ga je pred leti doživelo le malo ljudi. Naši mami leta niso nikoli delala težav, saj se jim je s svojo življenjsko vedrino in mladostno zunanostjo postavljala po robu vse do usodnega četrtega, 18. septembra, ko je bila smrt močnejša od nje.

Mamina življenjska pot se je začela 31. avgusta 1922. leta na Okrogelnikovi kmetiji nad hotuljsko cesto, na Preškem vrhu, nedaleč od Raven. Rodila se je kot četrti otrok v družini, ki je štela deset otrok, pet sinov in pet hčera. Tudi na kmetijah pri Štrucu, Volanu in Vožniku, kjer so živeli mamini strici, očetovi bratje, so imeli velike družine. V tistih časih so bile družine revne, toda številčnejše kot danes, zato je morala mama že v rani mladosti pomagati pri varstvu mlajših bratcev in sester.

Po osnovni šoli se je na Ravnah izučila za šiviljo in nato med vojno tudi šivala, zlasti takrat, ko je doma niso potrebovali pri kakšnem delu. Po vojni je nekaj časa pomagala v kuhinji na takratni guštanjski gimnaziji.

Leta 1946 se je poročila z Ovničevim Tonijem, ki ga je kot partizana spoznala na Okrogelnikovi domačiji, kjer so se partizani pogosto zadrževali. Preselila se je

na Leše na Jaserjevo domačijo, ki jo je kupil naš oče.

V domači hiši smo se rodili otroci Stanko, Milan in Vlado, ki že dolgo nismo več rosno mladi. Naši otroci si že tudi ustvarjajo družine in so zaposleni, tako da tudi svojih vnukov in pravnukov ni pogosto videvala, vendar se je vsakega zelo razveselila, ko so jo obiskali. Z izjemo najmlajše vnukinje, ki ji je ob gledanju starih fotografij pogosto pripovedovala o starih časih in delu.

Na Lešah so ji tekli dnevi in leta v mrazu, vročini, dežju in soncu ob vsakdanjem delu v hiši, v vrtu, v hlevu ali na travniku, pogosto pa še dolgo v noč za šivalnim strojem. Ob očetovi skromni plači, nato pa njegovi invalidski pokojnini je bilo potrebno še nekaj zaslužiti, da smo lahko otroci hodili v šole, saj je v tistih časih že nekaj deset arov zemlje »odneslo otroške doklade«. Njen trud ni bil zaman. Ponosna je bila na nas in vesela, da smo vsi zaključili visoke šole, si ustvarili družine in jo razveseljevali z vnuki in s svojimi uspehi. Če kdaj ni bilo tako, kot smo si želeli, nas je vzpodbujala in podpirala, v življenjskih preizkušnjah pa skušala razumeti.

Kljub obilici dela je našla čas za svoje brate, sestre, svake in svakinje, ki jih je obiskovala. Tudi na Preški vrh je včasih šla kar peš, pogosto pa s kolesom. V tistih časih še ni bilo ne asfaltnih cest ne avtomobilov pa tudi ne avtobusov.

Pred dobrimi šestindvajsetimi leti je od nas za vedno odšel v mnogo prerani grob naš oče. Že takrat je nastala rana, ki se je težko zacelila. Ostala pa je skrb za dom, za delo, ki ga je bilo potrebno opraviti. To ni bilo niti najmanj lahko, toda z veliko mero zavzetosti in občudovanja vredno požrtvovalnostjo je zmogla in premagala tudi najtežje naloge v upanju na jutrišnje boljše bivanje in lepše življenje, ki ga je bila deležna, ko se je preselila k meni v novo hišo.

Ob praznikih in družinskih praznovanjih je vedno prijetno dišalo po sladki potici, pogači in drugih dobrotah, ki jih je z veseljem pripravljala za svoje sinove, vnuke in pravnuke. Pogosto jih je obdarovala s copati, ki jih je šivala v zimskih dnevih.

Bila je zadovoljna in srečna, še vedno je lahko krojila in šivala, saj je imela rada svoj poklic. Rada je bila urejena, rada je bila v družbi, se smejala in se veselila življenja kljub zdravstvenim težavam, ki so se pojavljale z leti in prinašale vedno nove in nove življenjske preizkušnje. Po vsaki taki preizkušnji je s pomočjo najbližjih vedno znova dobila zaupanje v življenje. Bolezen ne pomeni vedno konca življenja, temveč dragoceno izkušnjo, ki jo poznajo tudi drugi. Tako je med stomisti spoznala velik krog prijateljev, se veselila njihovih srečanj in izletov, ki se jih je udeleževala, dokler je mogla.

Ena izmed njenih ljubezni so bile tudi rože na balkonih in v vrtovih. Rada jih je pokazala sinovoma, Vladu iz bližnje Mežice in Milanu iz Ljubljane, ki sta prihajala z družinama, pa tudi drugim sorodnikom in znancem. Zadnja leta je rada sedela na balkonu sredi cvetja, zrla na Kal ali na Peco. Obiskovali so jo sorodniki, prijateljica Danica in drugi, z njimi je delila svoje veselje, pa tudi težave. Zadnje leto je rada posedela v našem zimskem vrtu ter si ogledovala vzhodni del Leš.

Spoštovala je gospodov dan. Ko je še zmogla, se je peš odpravila v cerkev na Leše ali na Prevalje. Kasneje smo jo vozili pogosto tudi na Ravne. Pred štirimi tedni, ko smo se peljali skozi Ravne, si je zaželela v cerkev. Na vrhu pri cerkvi sv. Egidija, kjer je prekrasen pogled na njen rodni Preški vrh, mesto Ravne in na naši čudoviti gori Uršljo in Peco, je rekla: »Danes sem pa zadnjič tukaj!« Tega ji takrat nisem verjel. Žal, pa smo jo še isti večer odpeljali v bolnišnico ...

Po treh tednih in pol zdravljenja nas je zapustila na lep sončen dan, ko je slavila njena birmanka svoj 60. rojstni dan. Čeprav smo v srcih še upali, da se bo njeno zdravje zopet obrnilo na boljše, smo se motili.

Njene slutnje so se, žal, uresničile. Tokrat se je pustila premagati, da bi se rešila vseh hudih telesnih bolečin, ki so jo pestile zadnje tedne življenja. Globoko hvaležna je bila vsem ožjim sorodnikom, zlasti svojim sinovom, njihovim ženam in vnukom, ki smo ji v zadnjih dneh pomagali lajšati bolečine.

Ostal bo spomin,
ostala bo globoka praznina.

Iskrena zahvala vsem zdravnikom in zdravniškemu osebju bolnišnic v Slovenj Gradcu in v Topolščici, kjer se je nazadnje zdravila. Zaupala je zdravnikom, saj je med njimi srečevala tudi svojega vnuka. Zahvaljujemo se vsem, ki ste nam pristopili v pomoč ob izgubi naše mame, ter vsem, ki ste jo spremili na njeni zadnji poti.

Ivan Lužnik

Spomin

»Rana je še vedno živa, ne posujte je s soljo, saj ne moremo te pozabiti, ker te pogrešamo močno.«

Spomini še tako režejo v srce, a čas neusmiljeno gre in gre.

Kot da bilo bi včeraj, ko smo peli s tabo, a že leta tri brišejo sledi za tabo.

Verjemi, da bi ga, če čas bi znali zavrteti mi nazaj, da zopet s tabo ustvarjali domač bi raj.

A življenje dalo ni nam te moči, vse, kar imamo, je upanje, da tvoja roka zdaj nad nami bdi.

Korak je vsak s teboj zaznamovan, v misli nate mine sleherni dan.

Še vedno topla roka tvoja nas v mislih boža, saj lažja misel je, da z nami v vsem si, kar nas obkroža.

Je že tako, da več, ko enkrat obstane, srca ni moč pognati, a tvoje bije v vsakemu od nas, lepo te je bilo poznati.

Boleča je bila izguba temelja naše hiše, oko še vedno si za domačo mizo te nariše.

Še vedno si del nas, iz src te ni nam moč vzeti, tvoje besede, tvoji nauki nas spremljajo na naši poti.

Ti svečka žalostna tam na temni zemlji sveti, a v ognju tvoj pogled živi, ker moral tako rano si oči zapreti.

Hvala za vse besede, objeme, dejanja, vse trenutke, ko lahko bili smo s tabo, za vedno, res za vedno boš v naših srcih, nikoli pojdeš ne v pozabo!

V spominu mnogih, vemo, on živi, zato hvaležni smo vsakomur, ki v srcu misel nanj goji.

Hvala za svečke, cvetje in molitve vse iskrene,

z vami, z nami, njegov cvet v Božjem vrtu nikoli ne ovne.

Žena Cvetka, hčerki Rebeka in Mateja z Matejem ter sin Igor

Ivan Kumprej - Najevnik

1936-2008

ČETUDI ŽE JESEN, SONCE ŠE OGREJE, VABI VSE,
IN KRANJSKE SIVKE ŠE PO ZADNJE K APLJE,
ŠE PO ZADNJE DROBTINICE PRAHU POLETE,
VRNEJO SE V PANJ, RAZEN ENE ...

Mnogo je misli, mnogo verzov, ki v svoji lepoti govorijo o tem in onem iz življenja preprostega, pridnega, veselega domačega človeka. Tudi življenje pokojnega se zrcali v mnogih teh besedah, a vsega se enostavno ne da povedati. Pot, katera tisočkrat prehojena ostaja za njim kot utrjena cesta, bo dolga leta pričala o njegovem delu, o njegovem življenju.

Dragi žalujoči domači, sorodniki, sosedge in mnogi prijatelji ter znanci, slovo od Ivana Kumpreja, družinskega očeta, gospodarja na kmetiji pri Najevniku, slovo od spoštovanega kmeta in sokrajana nam je bilo žalostno vabilo k obredu, s katerim smo se od njega še zadnjič poslovili.

Na Platu, na domačiji, se je rodil leta 1936. Od rojstva pa skozi vsa leta, katera je preživel v trdem delu in skromnosti, je ljubil domačo zemljo in svoj dom bolj kot vse na svetu. Mlad Najevnikov Vanč je svojo ljubezen Pavlo našel v Bistri pri Plazniku. Leta 1960 sta se poročila in si začela ustvarjati svojo družino. Hčerke Anica, Minka in Tanja so jima zasijale kot sonce in jima okrasile drevo življenja.

Ivan je bil od vsega začetka napreden gospodar. Zanimal se je za novosti v kmetijstvu in kmalu je začel z nabavo strojev, ki so jim vsaj nekoliko olajšali delo na strmih pobočjih. Izobraževal se je na strokovnih predavanjih, prebiral knjige, izmenjeval izkušnje. Načelen, kakor je bil, se je držal svoje poti, vedno pa je znal prisluhniti drugim, in bil tako dober sogovornik.

Bil je član Kmečke gozdarske zadruga, član Govedorejskega društva, Sadjarskega društva, dolga leta je bil član Župnijskega sveta in ključar v cerkvi sv. Lenarta na Platu, bil pa je tudi v Čebelarškem društvu. Svojim čebelam se je posvečal z veliko ljubezni, čebelji roj je ogrebel, četudi je moral pustiti

druga nujna dela. Za delo s čebelami je prejel priznanja, med drugim tudi priznanji Antona Janše III. in II. stopnje. Celo letos, ko je sam bolj potreboval pomoč, je čebele nahranil in jih pripravil na zimo. Mnogo je še stvari, katere je pokojni nanizal v letih dela, ko je vstajal pred zoro in legel pogosto šele pozno v noč.

Daleč največjo skrb pa je imel za svojo družino. Hčere je imel nadvse rad, v času, ko so odrasčale, je želel, da se učijo, da delajo, da postanejo nekoč žene in matere. Srečen in vesel jih je oddal svojim zetom, katere je sprejel v najožji krog družine.

Tako je Ivan skupaj z ženo Pavlo ponosno opazoval napredek in rast mladih. Ina, Tomaž, Barbara, Andrej in še posebej Grega in Ana so, ne da bi sam to pokazal, zasedli dedijevo srce.

Ponosen je bil in srečen in za to je imel veliko razlogov: složna družina, kmetija, urejeno dvorišče, obnovljen hlev, lepo obnovljena hiša in še bi lahko naštevali. Vrata pri Najevniku so bila in bodo vedno na stežaj odprta, čemur priča tudi verz na hiši. In popotnik, vemo, se ustavi pač najraje tam, kjer je doma lepa beseda, kjer so doma prijazni ljudje.

Zadnje leto je Vanču bolezen jemala moči. Njegovo srce je do zadnjega dne bilo le za družino, za dom, za kmetijo. Oči je zaprl doma, tam, kjer jih je pred dvainsedemdesetimi leti odprl.

Užijte počitek in mir, spomin na vas, na človeka, na moža, očeta, dedija, preprosto na Vanča pa živi in ostaja.

Marko Kavtičnik

ZAHVALA

Ob boleči izgubi dragega moža, očeta, dedija in brata Ivana Kumpreja, p. d. Najevnika, s Plata nad Mežico se iskreno zahvaljujemo vsem, ki ste ga spremljali na zadnji poti, mu darovali vence, cvetje, sveče in svete maše, nam pa izrazili besede sožalja.

Zahvaljujemo se osebju Zdravstvenega doma Ravne na Koroškem in patronažni sestri Tatjani Uranc za ves trud in lajšanje bolečin ter za vso nego, ki so mu jo nudili. Hvala sorodnikom, sosedom in prijateljem, ki ste pomagali na domu in pri pogrebu. Še posebej se zahvaljujemo družini Ladinek, p. d. Danev, s Plata. Hvala gospodu župniku Francu Linasiju za lepo opravljen pogrebni obred in nagovor, hvala govornici Urški Kavtičnik za izrečene besede slovesa, hvala pevcem svetega Lenarta, oktetu LD Peca iz Mežice ter vokalni skupini Ajda za zapete žalostinke. Hvala vsem, ki ste nosili prapore, hvala gospodu Simonu Čebulcu za odigrano pesem. Hvala tudi pogrebni službi Komunalnega podjetja Mežica.

Žalujoči: žena Pavla, hčerke Anka, Minka in Tanja z družinami, sestra Terezija z družino

Marija Slemnik, Slemnikova mama

(9. 7. 1922–17. 8. 2008)

Vedno znova smo pretreseni in globoko užalosteni, ko se poslavljamo in se še zadnjikrat s spoštljivim spominom priklonimo ter poslovimo od znane in ljubljene osebe. Tako je bilo tudi v mesecu avgustu tega leta, ko nas je kruta resnica o smrti Marije Slemnik, p. d. Slemnikove mame, z Vrh globoko pretresla, potrla in užalostila, saj smo jo vsi, ki smo jo poznali, globoko cenili in spoštovali.

Pokojna Marija Slemnik se je rodila pred 86 leti pri Pikerniku na Vrhah v družini s šestimi otroki. Kmetija je bila majhna in v strmini, tako da je bila Marija že od otroštva vajena trdega dela in skromnosti. Za preživetje so poleg svoje obdelovali še zemljo v najemu in hodili pomagat k sosedom.

Mimika, kot so tudi klicali pokojno Marijo, je kot mlado dekle nekaj časa službovala tudi v župnišču pri Ksaverju Mešku, župniku in pisatelju na Selah. Leta 1954 se je omožila s sosedovim sinom Tončem. Postala je gospodinja na veliki Slemnikovi domačiji, kar je bilo veliko in zahtevno delo. Vajena trdega življenja in skromnosti že iz mladosti je to uspešno opravljala vse do visoke starosti. V zakonu se jima je rodil sin Toni, ki pa je že kot otrok kmalu izgubil očeta. Breme življenja je bilo na mladi gospodinjji, kateri pa so vedno radi priskočili na pomoč vsi domači in tudi drugi, ki so jo poznali kot skromno in dobrosrčno žensko. Pri Slemnikovi so bila vrata domačije vedno široko odprta za vse poštene ljudi. Vsi so radi prihajali, saj je bilo dela vedno dovolj, gospodinja prijazna, obiskovalci vedno lepo sprejeti in dobro postreženi, za svoje delo pošteno poplačani. Na Slemnikovi domačiji so našli svoj topel dom tudi mnogi tisti, ki jim usoda življenja ni bila naklonjena. Postali so del družine, pomagali na kmetiji, se šolali in prišli do svojega poklica. S sinom Tonijem sta ob pomoči dobrih ljudi uspešno gospodarila na kmetiji, obdelovala zemljo,

kupovala stroje in skrbela za živino. Vse dokler so ji moči dopuščale, je pri hiši postorila svoje delo. Trdo delo, številne bolezni in tudi leta so ji počasi načenjali zdravje, ona pa je s svojo potrpežljivostjo in optimizmom vedno zrla naprej.

Slemnikove mame se bomo spominjali po njeni skromnosti in dobroti, ljubezni in prijaznosti do vsakega, ki ga je pot zanesla na domačijo. Njena velika vrlina je bila: nikoli nikogar ne užalostiti in prizadeti, mu slabega storiti, temveč vsakomur pomagati po svojih najboljših močeh. Na zunaj krhko, nekoliko plaho in ponižno, v srcu pa močno in vztrajno jo bomo ohranili v trajnem spominu.

Hvala za vse tiste trenutke, ki smo jih smeli deliti z vami.

Na željo domačih zapisal:
Peter Cesar

Ob izgubi moje drage mame se iskreno zahvaljujem vsem, ki so ji stali ob strani in ji pomagali še posebej v zadnjih letih njenega življenja. Za skrb in pomoč se iskreno zahvaljujem nečakinjama Micki in Štefki. Zahvaljujem se patronažni sestri Marjani Belovič in osebju Splošne bolnišnice Slovenj Gradec. Hvala gospodu župniku Petru Leskovarju za opravljen pogrebni obred, sosedu Feliks Knezu za poslovlne besede in pevcem MPZ Ksaver Meško s Sel za zapete žalostinke.

Toni

Marija Gradišnik

1925–2008

Žrtvovanje je bilo njena zaveza

Marica Gradišnik, rojena Pečolar pri Ramšakovih na Legnu pri Slovenj Gradcu, je že kot devetletna deklica z bolečino v srcu spremljala bolezen in smrt mlade mame in neobgljenost devet mesecev stare

sestrice. Že takrat je sklenila, da bo v življenju pomagala nemočnim, kjer koli bo mogla.

Kot mladenka je v vojnem času opravljala nevarno delo kurirke. Ves čas obstoja pohorskih bolnišnic je od Jožeta Žagarja, uslužbenca na orožniški postaji Slovenj Gradec, redno dobivala točna poročila o vseh pripravah različnih vojaških formacij okupatorja za iskanje pohorskih bolnišnic v gozdovih nad Legnom, kjer so slutili, da se bolnišnice nahajajo. Ta obvestila, ki so bila v pisni obliki, so običajno veljala za kakšen dan vnaprej, v nočnem času jih je prihajal iskat kurir. Kdaj je morala tudi sama že v času dneva in z vnaprej pripravljenim izgovorom prenašati ustno sporočilo in ga oddati na javki. Vsa njena sporočila so v pohorskih bolnišnicah sprejeli kot zelo resna in življenjsko pomembna. Po potrebi so uvedli najstrožje varnostne ukrepe, včasih so tudi izpraznili bolnišnično postojanko, ki se je nahajala na manj varni lokaciji. Tako so ostale pohorske bolnišnice na strmem gozdnem terenu v bližini zgornje Legenske doline neodkritke. V njih je v začetku vojne bivalo 200, proti koncu vojne pa okoli 300 ljudi. Požrtvovalno in zelo nevarno delo kurirke Elice pa je ostalo nezapisano in javnosti nepoznano.

Kljub nevarnosti okupatorjevega odkritja je nad domačim hlevom skrivala bolnega brata partizana. Poskrbela je da ga je obiskal zdravnik iz partizanskih bolnišnic in ga oskrbela s potrebnimi zdravili. V času vojne je opravljala razna dela za oskrbo s prehrano v pohorskih bolnišnicah. Po vojni ni iskala plačila za izredno nevarno delo v času NOB.

Poročila se je z Bertom Gradišnikom, borcem ekonomom postojanke Bertl Št. Primož. V skromnih razmerah je dobila novo vlogo žrtvovanja, ki se je ni bala. Kot mlada najmočnejša delovna moč v Lušinovi hiši je poleg ožje družine z dvema otrokoma skrbela še za ostarele moževe stare starše in za tri njihove sorodnike. V tistem času ni bilo potrebnih pripomočkov za nego bolnikov, ni bilo pralnih praškov in ne pralnih strojev, ki bi omogočali lažje delo.

Življenje pa ji je namesto nagrade za vsa dobra dela prineslo še težjo preizkušnjo, prizgodaj ji je umrl mož in nato še sin v svojih najlepših letih.

Vse to trpljenje je ni spremenilo, saj je bila vedno družabna in človekoljubna oseba. Delovala je v odborih ZB in v Društvu upokojencev. Za svogce, številne prijatelje in znance je imela vedno prijazno besedo in nasmeh.

Ne bomo te pozabili!

Vsi njeni ožji sorodniki in sestrične

ČEPRAV UTIHNIL JE TVOJ GLAS,
SPOMIN NATE GREJE NAS.
USODA JE TAKO HOTELA,
DA TEBE NAM JE VZELA.
TVOJ VEČNI DOM PA ROŽE ZADAJ KRASIJO
IN SVEČE TI V SPOMIN GORIJO.

Zahvala

Ob boleči izgubi dragega prijatelja, očeta in dedka

Mihaela Ošlaka

1924–2008

iz Otiškega Vrha

se iskreno zahvaljujemo vsem, ki so ga spremljali na zadnji poti ter mu darovali vence in cvetje. Iskrena hvala Faniki in Slavku Ošlaku za lajšanje bolečin v njegovih zadnjih trenutkih. Hvala gospodu župniku Tadeju Legnarju za pogrebni obred, govornici Renati Sešelj za ganljivo izrečene besede slovesa, cerkvenemu pevskeemu zboru za odpete žalostinke ter Roku in Mitji Vrhovnik za zaigrano Tišino.

Žalujoči: prijateljica Marica in otroci z družinami

Rok Hovnik

1935–2008

Zelo malo časa je minilo, odkar smo se za vedno poslovili od sosedu Ivana Šisernika in niso se še posušile solze, ko smo se poslavljali od Ignaca Berložnika, zdaj pa je za njima odšel še sosed, prijatelj in sokrajan Rok Hovnik.

Rok se je rodil 7. 7. 1935 pri Mlačniku, kjer sta oče Florjan in mati Terezija vzgojila deset otrok: Micko, Terezijo, Roka, Marto, Andreja, Ančko, Cvetko, Pavlo, Florjana in Miha. Bili so srečna družina. Vendar v življenju je pač tako, da se ne da popiti čaše medicine, da se ne bi zraven okusilo nekaj pelina. Tako je nedorasla družina leta 1953 izgubila očeta in kasneje še hčerko oziroma sestro Marto, ki jo je Bog prehitro poklical k sebi. Rok je moral kot najstarejši fant iz družine nadomeščati očeta in gospodarja. Osnovno šolo je dokončal na Selah. Zelo rad bi se bil izučil za mizarja, vendar mu takratne razmere tega niso dopuščale. Šel je po očetovih stopinjah in ostal zvest zemlji. Kot osemnajstletni fant je začel gospodariti na Mlačnikovi domačiji, ostali bratje in sestre pa so se počasi poslavljali od toplega doma in si vsak po svoje ustvarjali družinska gnezda.

Vsak fant si želi, da bi si ustvaril družino in tudi Rok je našel svojo prvo življenjsko sopotnico, s katero sta imela sina Darka. Za drugo življenjsko sopotnico si je izbral prijetno, prijazno in gostoljubno dekle Tomažičevo Anico, s katero sta se leta 1964 tudi poročila. V štirinštirideset let trajajočem zakonu sta vzgojila in pripeljala do kruha tri otroke Anico, Roka in Jožija. Poleg tega pa sta skrbno gospodarila na kmetiji. Posebej Rok je imel veliko skrb za lepoto okolja. Redno in zavzeto je mazal in čistil kmetijske stroje, poskrbel za dvorišče in za vse, kar je bilo treba. S tem ni bil vzor samo nam Selancem, pač pa tudi drugim turistom ali božjepotnikom. Še zadnje minute svojega življenja je izkoristil za puljenje plevela na obrobju dvorišča. Upamo in si želimo, da bi lahko imeli Mlačnikovo domačijo še naprej za vzor.

Počivaj v miru, dragi Rok, in naj ti bo lahka selska zemlja, ki si jo tako ljubil!

ZAHVALA

Ob boleči izgubi našega dragega Roka Hovnika (Mlačnikovega očeta) s Sel pri Slovenj Gradcu se iskreno zahvaljujemo vsem, ki ste ga pospremili na njegovi zadnji poti in nam v najtežjih trenutkih stali ob strani.

Iskrena hvala za darove cerkvi svetega Roka, številne darovane maše, sveče, cvetje in za vso izkazano pomoč.

ZAKAJ ODŠEL SI TJA V NEZNANO,
ZDAJ, KO SMO MI ŠE TU?

NOSITI MORAMO VSAK SVOJO RANO,
MOLČE, DA MU NE ZMOTIMO MIRU!

Vsi njegovi

Spomin

Letos, 21. oktobra, je minilo dvajset let, odkar smo se z bolečino in globoko žalostjo poslovili od našega dragega očeta in dedija

Miroslava Verdnika

iz Črne na Koroškem.

V tem obdobju se je marsikaj spremenilo; ob njem leži tudi naša mama in babica, kar nam je prizadejalo novo bolečino, v naša življenja pa so prinesli radost njegovi pravnuki.

Ob spominu na našega očeta in dedija kljub letom, ki so minila, ostajata praznina in bolečina.

Hvala vsem, ki se ga spominjate in mu prižigate sveče na njegovem grobu.

Ob 10. obletnici smrti Hinka Murka na Lions srečanju

Pred dvanajstimi leti smo se člani manjše skupine, ki je pripravljala ustanovitev LC na Koroškem, ustavili pred vprašanjem, kje bi imeli svoj domicilni delež, kjer bi se sestajali. Večini prisotnih nam je kar istočasno zletelo iz ust: »Murko!«

In gostilna Murko je res postala mesto našega sestajanja in druženja. Argumenta za to odločitev pa sta bila dva. Stabilna v poslovanju, sodobno urejena, daleč naokrog poznana družinska gostilna s stoletno tradicijo je namreč nam vsem bila garancija za to, da nam po nekaj letih ne bo potrebno iskati novega partnerja oz. druge lokacije za naše delovanje. Drugi, nič manj pomemben razlog pa je bila osebnost Hinka Murka, ki smo ga tudi želeli povabiti v svoje vrste in imeti med nami. Zakaj? Eden od osnovnih smotrov lionističnega gibanja je organiziranje in povezovanje ljudi ob humanitarnih delih in materialni podpori pomoči najbolj potrebnih. Bili smo prepričani, da nam bo lahko Hinko Murko veliko pomagal pri uresničevanju tega načela.

Pokojni Hinko Murko je namreč bil človek, ki je s svojimi osebnostnimi potezami pravi lik člana svetovne lionistične organizacije. Pošten, delaven, dobronamerno in optimistično naravnani, vedno pripravljen na sproščen razgovor in debato z vsakim, ne glede na razlike v razmišljanju in pogledih. Dobro se je namreč zavedal, ne da bi ga kdo tega posebej učil, da lahko samo tolerantnost v medsebojnih odnosih ljudi povezuje in da mora znati, če hoče biti uspešen gostinec, ljudi povezovati in ne deliti.

Zato ni čudno, da je užival Hinko Murko velik ugled med ljudmi in zlasti v svojih stanovanjskih organizacijah, v katerih je dolga leta opravljal številne, tudi najodgovornejše funkcije. Zato smo bili seveda veseli, da je sprejel naše vabilo in postal ustanovni član LC za koroško ter nas tudi kot organizacijo sprejel pod streho gostilne Murko.

Da človek postane takšen, kot je bil pokojni Hinko Murko, ga mora obrusiti življenje, mora skozi trdo življenjsko šolo, ki jo je

Hinko uspešno prehodil in se ob tem tudi veliko naučil. Tudi o tem, kaj je v življenju in pri ljudeh treba ceniti in spoštovati.

Že kot desetletni deček je izgubil očeta. Ker so domačijo zapustili še brat in sestra, sta ostala doma z malo zemlje in majhno furmansko gostilno sama z mamo. Prišla so težka povojna leta. Poleg dela doma se je moral Hinko takrat lotevati še različnih drugih opravil, da sta se skupaj z mamo prebila skozi vse prej kot prijazne čase in da sta se preživela. Pa tudi da je preživela gostilna. Do pomembnejšega preloma zanj in gostilno je prišlo leta 1959; takrat je v njem dozorela ideja, da bo odločno »zagrizel« v gostinstvo. Na Rimskem vrelcu je končal gostinsko šolo in si tako priskrbel ustrezno kvalifikacijo, potrebno za obrtno dovoljenje. S tem njegovim korakom se je začelo tudi novo poglavje v razvoju Gostilne Murko. V tem obdobju mu je bila v veliko oporo zlasti mama, ki je imela z gostilno veliko izkušenj, bila pa je tudi dobra kuharica. Druga takšna prelomnica zanj, pa tudi za razvoj gostilne, je bila njegova odločitev, da si ustvari družino. Leta 1964 se je poročil z Mlačnikovo Cvetko s Sel in to je seveda dalo vsemu novo energijo, nov polet in še večje ambicije. Rodili sta se jima dve hčerki in Hinko je bil vedno nadvse ponosen na svojo družino. Spretno jo je vključeval v gostinska dela in jo povezoval z vsem dogajanjem v zvezi z razvojem firme Murko. Sam je rad in s ponosom uporabljal ta termin. Zavestno in s posebnim občutkom je gradil to povezanost družinskih članov z gostilno, v prepričanju, da samo to lahko zagotovi uspešno in dolgoročno poslovanje oziroma ohrani tradicijo gostilne Murko. Seveda se tudi okrog tega ni motil.

Če bi bil še danes med nami, bi lahko zadovoljen in z nasmehom dejal: »Vidite, kako prav sem imel. Tudi brez mene gre naprej, tako kot sem si sam želel.« Za nikogar ni očitnejšega dokaza o sprejemanju pametnih odločitev in uspešnem delu, kot je ta, da tudi po njem brez posebnih pretresov stvari uspešno tečejo naprej. Hinko je tudi ob tem vprašanju, kot po nekem instinktu, znal postaviti stvari ob pravem času tako, kot je bilo najpametneje.

Žal se letos izteka že deset let, odkar smo družina, gostilna in tudi mi v LC ostali brez svojega Hinka. Pred desetimi leti ga je sredi zadovoljstva, da vse teče tako, kot je predavnimi leti kot mlad fant samo sanjal, in ko je napočil čas, da bi lahko v večji meri živel tudi zase, za svojo družino in prijatelje, izdalo srce. V hipu je bilo zanj vsega konec. Ostalo pa je njegovo delo in ostali so spomini. Lepi spomini. Spomini, v katerih smo še vedno skupaj.

Mitja Horvat

Jezikovne drobtinice: Trubarjevo leto

Marta Krejan, prof.

1508. leta (menda v juniju, ko goduje sv. Primož) se je rodil vsem Slovincem in mnogim drugim znani pisec prvih dveh knjig v slovenskem jeziku. 800-letnica njegovega rojstva je torej zaznamovala iztekajoče se leto. Raščica na Dolenjskem je njegov rojstni kraj, pot pa ga je vodila še po mnogih drugih slovenskih krajih in po tujini.

Šolal se je na Reki, v Salzburgu, v Trstu in na Dunaju, kar je vsekakor vplivalo na njegovo razgledanost in miselnost. 39 let je dopolnil, ko je bil izgnan v Nemčijo. Zaradi »krive vere«, ki jo je, kot vemo, širil med nevedne ljudi. Naš prvi in najpomembnejši reformator je bil vsekakor pomemben tako v jezikovno-kulturnem smislu kot v verskem in družbenem nasploh. Seveda, zato pa se je bilo treba znebiti trna v peti takratne gospode ... Trubar je bil ves čas preganjan, po vrnitvi iz izgnanstva se je skrival in bežal, domače oblasti so ga namreč hotele zapreti.

Celibat, prodaja odpustkov, verski obredi in ljudem tujem jeziku, izkoriščanje ljudi ... Vse to ga je spodbudilo, da je leta 1550 v gotici napisal slovenski knjigi Katekizem in Abecednik; da bi ljudje lahko brali Katekizem, se morajo naučiti abecedo ... 22 knjig je Trubar objavil v slovenskem jeziku, 2 v nemškem, napisal pa je še 10 predgovorov v nemščini h knjigam tujih avtorjev. Je utemeljitelj slovenskega knjižnega jezika, na katerega so pri njem vplivali ljubljanski mestni govor, dolensko narečje in nemščina, uvedel je tudi posebne znake za sičnike in šumnike. S protestanti se je pri nas razmahnil slovenski tisk, resda nabožni, a pred tem so obstajali le redki rokopisi. Protestantske cerkvene reforme pa niso vplivale le na širitev in poenotenje domačega jezika, napadle so tudi srednjeveško duhovno revščino.

Nemirno življenje je imel mlinarjev sin, oče omike slovenskega jezika; mnogo kje je služboval, veliko pisal, bil je dober retorik, mož in oče več otrok. Umrli je v starosti osemindeset let v Derendingenu, kjer je tudi pokopan. Trubarjev lik z napisom "stati inu obstati" imamo na "slovenskem" denarju, in sicer na kovancu za en evro (ob letošnji obletnici so bili izdani posebni priložnostni kovanci z njegovo podobo). Ta čast je

Abecedarium

vnd der Klein Catechismus
In der Windischen
Sprach.

Ane Buquice / is tih se ty
Mladi inu preprosti Slovinci
mogo lahko vkratkem zhasu
brati nauuzhiti / Vrih so tudi
ty vegshy stufi te ferszhansfe
Vere inu ane Molytue /
te so prepisane od anio
ga Peryarila vseh
Slouenzou.

Ene bukvice, iz tih se ti Mladi inu preprosti Slovinci mogo lahko v kratkim času brati naučiti ...
Abecednik

poleg njega doletela samo še Prešerna, ki ga videmo na kovancu za dva evra.

Trubarjevi najvažnejši spisi:

1. 1550 Catechismus (z dodatkom pesmi), Abecedarium, oba v gotici
2. 1555 Ta evangeli svetiga Matevža, ponovno tudi Katekizem in Abecednik v latinici, Ena molitov tih krščenikov, kir so zavolo te prave vere v jezusa Kristusa pregnani
3. 1557 Ta prvi dejl tiga noviga testamenta, Ta slovenski koledar
4. 1558 En register. ... ena kratka postila
5. 1560 Ta drugi dejl tiga noviga testamenta
6. 1562 Artikuli oli dejli te prave stare vere krščanske
7. 1564 Cerkovna ordninga
8. 1566 Ta celi psalter Davidov in nov Abecedarium
9. 1567 Ta celi katehismus, Sv: Pavla listuvi, Ena duhovska pesem, Eni psalmi ...
10. 1574 Ta celi katehismus, Eni psalmi
11. 1575 Tri duhovske pejsni
12. 1577 Noviga testamenta pusledni dejl
13. 1579 Ta prvi psalm ž nega trijemi izlagami
14. 1582 Ta celi nov testament, Ta slovenski koledar
15. 1595 Hišna postila – posmrtno izdal njegov sin Felicijan

Listnica uredništva

Ida Robnik

Tokrat sem si dovolila vzeti prostor, namenjen za komuniciranje z vami, dragi bralci, da se po tridesetih letih urejanja Viharnika poslovim.

Bilo mi je v veliko veselje, da sem lahko kot glavna in odgovorna urednica pripravljala za vas vsebine, ki ste jih radi prebirali, kar potrjujejo dolgoletna naročniška razmerja. Za številne prispevke ste poskrbeli kar sami ter sugerirali teme, ki ste jih želeli brati. Hvala vam, da ste tako pestrili vsebine posameznih izdaj. Posebej pa se zahvaljujem vsem sodelavcem, piscem besedil Viharnika ob štiridesetem jubileju revije smo jih našteali

več kot šeststo za sodelovanje, bi skoraj lahko rekla brezpogojno, s posebnim odnosom do revije, saj to delo nikoli ni bilo primerno denarno ovrednoteno. Pa seveda posameznim izvajalcem storitev, kot so oblikovalci, lektorji, tiskarji, distributerji in moji sodelavci na Gozdnem gospodarstvu Slovenj Gradec, vodilnim, ki so imeli posluš za opravljanje take dejavnosti, kot je izdaja tiskanega medija, ter sodelavcem Zavoda za gozdove Slovenije, Območne enote Slovenj Gradec, ki so skrbeli za strokovni del vsebine. Ni lahko prestopiti meje poznanega, sigurnega, udobnega obdobja v drugo, drugačno, novo, vendar človek to mora; ne moreš ostati otrok, mladostnik, odrasel ...; nekje je vedno meja.

Ob zaključku pa še želja Viharniku, da bi živel še naprej z vami bralci, uredniki, pisci, izvajalci storitev, sodelavci ...

Šolska pot

Otroci, partnerji, vnuki in pravnuki družine Jeznik, po domače Pinter, iz Št. Janža nad Dravčami vsako leto pripravljajo tradicionalni, letos že enajsti šolski pohod. Pohodniki se zberejo v Vuzenici pred osnovno šolo, nato pot poteka mimo lepo urejenih kmetij in po neokrnjeni naravi. Med potjo se okrepčajo s šolsko malico, postrežejo pa jim tudi gostoljubni kmetje. Pot nadaljujejo do cerkvice svetega

Janeza v Št. Janžu nad Dravčami, od tu pa na domačijo, kjer se povesejijo z očetom Francem, ki je letos dopolnil 86 let. Skupaj obujajo spomine na šolska leta in pot, ki so jo prehodili vsak dan v dveh urah do šole in nekoliko več do doma nazaj. Pohod bodo ohranjali tudi v prihodnosti, na njem pa bodo še v bodoče obujali lepe spomine na brezskrbno mladost.

Viharnik

GOZDNO
GOSPODARSTVO
SLOVENJ GRADEC D.D.

Izdaja:
Gozdno gospodarstvo Slovenj Gradec, d. d.
Vorančev trg 1, 2380 Slovenj Gradec

telefon: 02 88 43 332
faks: 02 88 42 684
e-mail: viharnik@gg-sg.si

Direktor:
Silvo Pritrznik

Glavna in odgovorna urednica:
Ida Robnik

Uredniški odbor:
Ida Robnik, Brane Širnik, Gorazd Mlinšek,
Jože Potočnik, Marta Krejan, Franc Jurač

Lektorica:
Marta Krejan, prof.

Fotografija na naslovnici:
Gorazd Mlinšek

Oblikovanje in grafična priprava:
Unigraf - Igor Senekovič, s. p., Prevalje

Tisk:
ZIP center, d.o.o., Ravne na Koroškem

Na podlagi mnenja ministrstva za informiranje z dne 30. 1. 1992 je Viharnik proizvod informativnega značaja (tj. tarifne številke 3).

Velika goba

Naš nekdanji delavec Slavko Vovk iz Mislinje nam je pokazal eno izmed številnih drevesnih gob, ki jih je nabiral v letih svojega dela v gozdu. To je njegova največja najdba, zato jo je skrbno shranil za spomin.

Spet dobra letina korenja

Na Zgornjem Razborju na Kotnikovi kmetiji gospodinja Marjana Knez že vrsto let prideluje korenje in vsako leto ima med pridelkom rekordno velike primerke. Tudi z letošnjim pridelkom je bila nadvse zadovoljna.

Trgatev

Jože Potočnik iz Mislinjske Dobrave goji potomko najstarejše slovenske trte. Dve sadiki je dobil pred štirimi leti kot darilo za srebrni poročni jubilej, letos pa je že obrodila prve grozde. Prvo trgatev pa je družina slavila s prijatelji.

Blagoslov kapelice pri Tempranu

Na kmetiji Tempran na Kozjaku so že dalj časa imeli željo zgraditi kapelico z dobrim namenom za zdravje in srečo družine. Blagoslov kapelice je opravil domači župnik Mirko Horvat ob prisotnosti domačih, sosedov in prijateljev.

Franc Jurač

Ker vaš avto ni igrača

Do 15 odstotkov dodatnega popusta!

BODI EKO, PLAČAJ MANJ!

www.ZavarovalnicaMaribor.si
080 19 20